

BETREKKINGEN TUSSEN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE NATIONALE PARLEMENTEN

TUSSENTIJD'S VERSLAG 2016

Europees Parlement

NL

PARLEMENTEN IN DE EUROPESE UNIE

De werking van de Unie is gegrond op de representatieve democratie.

De lidstaten worden in de Europese Raad vertegenwoordigd door hun staatshoofd of hun regeringsleider en in de Raad door hun regering, die zelf democratische verantwoording verschuldigd zijn aan hun nationaal parlement of aan hun burgers.

De burgers worden op het niveau van de Unie rechtstreeks vertegenwoordigd in het Europees Parlement.

De nationale parlementen dragen actief bij tot de goede werking van de Unie...

...door zich door de instellingen van de Unie te laten informeren en door zich ontwerpen van wetgevingshandelingen van de Unie te laten toezenden

...door erop toe te zien dat het beginsel van subsidiariteit wordt geëerbiedigd

...door deel te nemen aan de mechanismen voor de evaluatie van de uitvoering van het beleid van de Unie in de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht en door betrokken te worden bij het politiek toezicht op Europol en de evaluatie van de activiteiten van Eurojust

...door deel te nemen aan de procedures voor de herziening van de Verdragen

...door zich in kennis te laten stellen van verzoeken om toetreding tot de Unie

...door deel te nemen aan de interparlementaire samenwerking tussen de nationale parlementen en het Europees Parlement

Het Europees Parlement en de nationale parlementen bepalen samen hoe ze binnen de Unie een efficiënte en een regelmatige samenwerking tussen de verschillende parlementen kunnen organiseren en stimuleren..

Een conferentie van parlementaire commissies voor Europese Zaken kan iedere door haar passend geachte bijdrage ter attentie van het Europees Parlement, de Raad en de Commissie leveren. Deze conferentie bevordert ook de uitwisseling van informatie en beste praktijken tussen de nationale parlementen en het Europees Parlement.

Tussentijds verslag 2016

Betrekkingen tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen in de EU

TUSSENTIJD'S VERSLAG 2016

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord door de vicevoorzitters van het Europees Parlement die verantwoordelijk zijn voor de betrekkingen met de nationale parlementen	6
1. Context van het verslag	7
2. Belangrijke ontwikkelingen en trends in de interparlementaire samenwerking.....	8
2.1. De uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de EU: nadenken over de toekomst van de EU	8
2.2. De “gele kaart” van de nationale parlementen voor het voorstel van de Commissie tot wijziging van de richtlijn terbeschikkingstelling werknemers.....	9
2.3. Gezamenlijke parlementaire controle van Europol.....	10
2.4. Het EU-handelsbeleid en de rol van de parlementen	11
2.5. Het EU-kader voor het versterken van de rechtsstaat in de EU: interparlementaire debatten	11
3. Institutionele parlementaire organen	13
3.1. Conferentie van commissies voor Europese Aangelegenheden (COSAC).....	13
3.2. De jaarlijkse en informele Conferenties van de voorzitters van de parlementen van de Europese Unie (CVPEU)	15
4. Interparlementaire dialoog.....	17
4.1. Europese Parlementaire Week en de interparlementaire conferentie over stabiliteit, economische coördinatie en bestuur in de Europese Unie (IPC SECG).....	17
4.2. Interparlementaire samenwerking op het gebied van buitenlands en veiligheidsbeleid	18
4.3. Interparlementaire commissievergaderingen en andere interparlementaire vergaderingen	19
4.4. Bilaterale bezoeken van nationale parlementen aan het Europees Parlement	20
5. Het "mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing" en "informele politieke dialoog" - Protocol nr. 1 en Protocol nr. 2 bij het Verdrag van Lissabon.....	21
6. Instrumenten voor uitwisseling van informatie en ontwikkeling van netwerken.....	23
6.1. Europees centrum voor parlementair onderzoek en documentatie (ECPOD).....	23
6.2. Interparlementaire uitwisseling van EU-informatie (IPEX)	25
6.3. Andere tools en netwerken.....	26
BIJLAGEN	29
BIJLAGE I – COSAC-vergaderingen – Thema's en hoofdsprekers 2016.....	29
BIJLAGE II – Interparlementaire bijeenkomsten georganiseerd door commissies van het Europees Parlement in Brussel in 2016.....	30
BIJLAGE III - Bezoeken van de nationale parlementen aan het Europees Parlement (inclusief videoconferenties).....	32
BIJLAGE IV – Gegevens betreffende het mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing.....	35
BIJLAGE V – Europees centrum voor parlementair onderzoek en documentatie (ECPOD) .	36

Dit is een publicatie van het
Directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen van het Europees Parlement, dat deel uitmaakt van het directoraat-generaal Presidium van het Europees Parlement.

Directeur: Christine Verger, christine.verger@ep.europa.eu
Hoofd van de eenheid Institutionele Samenwerking: Pekka Nurminen, pekka.nurminen@ep.europa.eu
Hoofd van de eenheid Wetgevingsdialoog: Patrizia Maria Prode, patrizia.prode@ep.europa.eu
Manuscript voltooid door: Luis Balsells Traver, luis.balsells@ep.europa.eu en Paolo Atzori, paolo.atzori@ep.europa.eu
Manuscript afgesloten op 7 april 2017

relnatparl@ep.europa.eu
www.europarl.europa.eu/relnatparl

Alle foto's en illustraties © Europese Unie, 2017.

Het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen adviseert de politieke organen, de leden en het secretariaat van het Europees Parlement bij de institutionele samenwerking en wetgevende dialoog met de nationale parlementen. Het biedt ondersteuning voor interparlementaire activiteiten, draagt bij aan de tenuitvoerlegging van de bepalingen van de Verdragen inzake interparlementaire samenwerking in het Europees Parlement en verschaft expertise tijdens de wetgevingsprocedure en de uitoefening van andere politieke bevoegdheden van het Europees Parlement.

Het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen fungeert als kenniscentrum voor informatie over de nationale parlementen en verstrekt informatie aan de diensten van het Europees Parlement over beste praktijken in de nationale parlementen. Het vertegenwoordigt het Europees Parlement in de bestuurlijke netwerken voor interparlementaire samenwerking. Het beheert de betrekkingen met de ambtenaren die de nationale parlementen in Brussel vertegenwoordigen en onderhoudt een nauwe band met hun overheidsinstanties.

Voorwoord door de vicevoorzitters van het Europees Parlement die verantwoordelijk zijn voor de betrekkingen met de nationale parlementen

Dit tussentijds verslag van 2016 biedt een overzicht van de betrekkingen tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen in de EU.

Ten eerste wensen we eer te betuigen aan onze voorgangers die tijdens het eerste deel van de zittingsperiode verantwoordelijk waren voor de betrekkingen met de nationale parlementen, namelijk vicevoorzitters Ramón Luis Valcárcel Siso en Anneli Jäätteenmäki. Het is een eer om de rol van hen te mogen overnemen en we danken hen voor het geleverde werk.

In 2016 werd de Europese Unie geconfronteerd met heel wat uitdagingen: brexit, migratie, terrorisme, het opkomende nationalisme en conflicten in de onmiddellijke omgeving van de EU. Aan deze uitdagingen werd bijzondere aandacht geschonken in de nationale parlementen en in het Europees Parlement. Enkele van onze burgers hebben het vertrouwen in de instellingen en het zogenoemde establishment, of dat nu de Brusselse elites of de nationale elites zijn, verloren.

In deze steeds meer gemondialiseerde, complexe en snel veranderende wereld moeten we samen zoeken naar doeltreffende oplossingen.

Meer dan ooit moeten we laten zien dat goed functionerende instellingen nodig zijn voor de democratie.

We vieren nu de 60e verjaardag van de ondertekening van het Verdrag van Rome, maar interparlementaire samenwerking zal een centrale rol blijven spelen in de toekomst van de Europese Unie.

De Europese Unie moet reactiever zijn en onze werkwijze behoeft verbetering.

We zijn er allemaal op gebrand te voldoen aan de verwachtingen van onze burgers, maar dat wordt almaar moeilijker, aangezien we moeten opboksen tegen steeds veranderende ontwikkelingen.

Onze Unie is slechts zo sterk als de lidstaten en hun nationale parlementen toelaten.

Samenwerking tussen het Europees Parlement en onze nationale tegenhangers kan gemeenschappelijk inzicht in deze turbulente tijden bevorderen. In dit verslag wordt de diepte en de breedte van deze betrekkingen aangetoond.

Mairead McGuinness
Vicevoorzitter

Bogusław Liberadzki
Vicevoorzitter

1. Context van het verslag

Dit verslag gaat over de betrekkingen in 2016 tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen in de EU, evenals over interparlementaire samenwerking. 2016 was een jaar waarin de Europese Unie werd geconfronteerd met verscheidene crises tegelijkertijd en met het resultaat van het referendum in het Verenigd Koninkrijk over het lidmaatschap van de Europese Unie (het brexit-proces). Aan het einde van 2016 zit de eerste helft van de zittingsperiode 2014-2019, die veranderingen teweegbrengt in de structuur van de instelling, van het Europees Parlement erop.

Vanuit interparlementair oogpunt analyseert dit verslag in de eerste plaats de belangrijkste politieke ontwikkelingen die de agenda van alle interparlementaire betrekkingen heeft gedomineerd (deel 2).

De volgende hoofdstukken stellen de ontwikkeling van de interparlementaire organen (deel 3), de vormen van interparlementaire dialoog (deel 4), de door de nationale parlementen uitgevoerde subsidiariteitscontrole (deel 5) en ten slotte de administratieve tools en netwerken voor interparlementaire samenwerking (deel 6) voor en analyseren die.

De voornaamste ontwikkelingen in 2016 die gevolgen hebben voor de interparlementaire samenwerking en die in dit verslag worden bestudeerd, zijn:

- de uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de EU en de lopende discussie over de toekomst van de EU,
- de derde “gele kaart” die door de nationale parlementen werd uitgegeven, met betrekking tot het gevoelige wetsvoorstel over de terbeschikkingstelling van werknemers,
- het debat over de gezamenlijke parlementaire controle van Europol,
- de rol van de nationale parlementen in de handelsovereenkomsten van de EU, met name wat betreft het trans-Atlantisch partnerschap voor handel en investeringen (TTIP) tussen de EU en de VS en de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen de EU en Canada
- de centrale rol van de parlementen in het versterken van de rechtsstaat in de Europese Unie.

Dit verslag alsook nadere informatie gerelateerd aan de betrekkingen tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen in de EU zijn terug te vinden op de website van het Europees Parlement: www.europarl.europa.eu/relnatparl/en/news.

2. Belangrijke ontwikkelingen en trends in de interparlementaire samenwerking

Interparlementaire samenwerking is vanzelfsprekend verbonden met de politieke ontwikkelingen in de Europese Unie en haar lidstaten. De volgende belangrijke ontwikkelingen worden vermeld vanwege hun transversale karakter en omdat ze in 2016 alomtegenwoordig waren in bijna alle fora, instellingen en vormen van interparlementaire betrekkingen en dialoog. Gedurende de volgende jaren zal hun invloed hoogstwaarschijnlijk merkbaar blijven.

2.1. De uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de EU: nadenken over de toekomst van de EU

Op 23 juni 2016 werd in het Verenigd Koninkrijk een referendum gehouden over de vraag: "Moet het Verenigd Koninkrijk lid blijven van de Europese Unie of de Europese Unie verlaten?" 51,9 % stemde voor uittreding uit de EU.

Vijf dagen later nam het Europees Parlement een resolutie¹ aan over de beslissing van het Verenigd Koninkrijk om de Europese Unie te verlaten. Hierin werd benadrukt dat voor de EU het cruciale moment was gekomen om de belangen en de verwachtingen van de burgers van de Europese Unie opnieuw centraal te stellen in het debat, en er werd opgeroepen om het Europees project een nieuw elan te geven. Het Europees Parlement moet zijn toestemming geven voor het terugtrekkingsakkoord alsook voor elke toekomstige betrekking tussen het Verenigd Koninkrijk en de EU.

Wat betreft de toekomst van de Europese Unie benadrukte het Europees Parlement dat de Unie moet worden hervormd, verbeterd en democratischer gemaakt, zodat de verwachtingen van de burgers kunnen worden ingelost, met name om:

- de kern van de EU te versterken en à la carte-oplossingen te vermijden;
- de gemeenschappelijke EU-waarden te bevorderen en stabiliteit, sociale rechtvaardigheid, duurzaamheid, groei en werkgelegenheid te bieden;
- een einde te maken aan de bestaande economische en sociale onzekerheid;
- de burgers te beschermen en de migratie-uitdaging aan te pakken;
- de Economische en Monetaire Unie en vrijheid, veiligheid en recht te ontwikkelen en te democratiseren; alsmede
- het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid te versterken.

De rol van de nationale parlementen maakt stilaan deel uit van het debat over de toekomst van Europa.

Tegen de achtergrond van de brexit en de economische en migratiecrises waarmee de EU wordt geconfronteerd, werd met de parlementaire dimensie van het Slowaakse EU-voorzitterschap een periode van bezinning over de staat en de toekomst van de EU ingeluid (het zogenoemde "Bratislava-proces"). De informele parlementaire top die op 6 en 7 oktober 2016 plaatsvond in Bratislava heeft dit proces in werking gesteld en het zal in 2017 uitmonden in twee bijeenkomsten van de parlementsvoorzitters: in maart in Rome om de 60e verjaardag van het Verdrag van Rome te vieren en in april in Bratislava voor de jaarlijkse Conferentie van voorzitters van de EU-parlementen.

De brexit heeft ook de debatten tijdens de COSAC, die begon met de vergadering van voorzitters in Bratislava in juli, gedomineerd of op z'n minst gekleurd.

¹ Resolutie van het Europees Parlement van 28 juni 2016 over de beslissing om de EU te verlaten als gevolg van het referendum in het Verenigd Koninkrijk. Aangenomen teksten, P8_TA(2016)0294.

Sinds het referendum van het Verenigd Koninkrijk is het aantal officiële bilaterale bezoeken van nationale parlementen aan Brussel betreffende de brexit toegenomen. De bezoekende delegaties waren zeer geïnteresseerd in de procedures, de structuren en het tijdschema van het Europees Parlement om de brexit aan te pakken, en de uitwisseling van politieke berichten tussen de parlementen.

2.2. De "gele kaart" van de nationale parlementen voor het voorstel van de Commissie tot wijziging van de richtlijn terbeschikkingstelling werknemers

Protocol nr. 2 bij de EU-Verdragen legt een evaluatiemechanisme vast voor voorgestelde wetgeving die niet onder de exclusieve bevoegdheid van de Europese Unie valt. Binnen een termijn van acht weken na toezending kunnen de nationale parlementen ontwerpen van wetgevingshandelingen van de Europese Unie evalueren. Als een nationaal parlement van mening is dat een ontwerp van wetgevingshandeling niet strookt met het subsidiariteitsbeginsel, dan kan het een met redenen omkleed advies uitbrengen.

Op 8 maart 2016 nam de Commissie een voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad aan tot wijziging van Richtlijn 96/71/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 1996 betreffende de terbeschikkingstelling van werknemers met het oog op het verrichten van diensten (COM(2016)0128).

Na de deadline van 8 weken waarin de nationale parlementen de subsidiariteitscontrole uitvoerden, hadden 14 nationale parlementen of kamers met redenen omklede adviezen aangenomen waarin werd vermeld dat het voorstel van de Commissie niet strookte met het subsidiariteitsbeginsel: het Bulgaars parlement, het Kroatisch parlement, de Tsjechische Kamer van Afgevaardigden, de Tsjechische Senaat, het Deens parlement, het Ests parlement, het Hongaars parlement, het Lets parlement, het Litouws parlement, de Poolse Nationale Vergadering, de Poolse Senaat, de Roemeense Kamer van Afgevaardigden, de Roemeense Senaat en het Slowaaks parlement. Deze parlementen en kamers vertegenwoordigden samen 22 van de 56 aan de nationale parlementen toegedeelde stemmen en activeerden zodoende de "gele kaart"-procedure.

Deze "gele kaart" was de derde sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon in 2009 en op politiek gebied tot nu toe de "gele kaart" waarover de meningen het meest verdeeld zijn.

De verscheidene nationale parlementen brachten in hun met redenen omklede adviezen erg uiteenlopende argumenten aan, bijvoorbeeld: dat de beloning van werknemers onder de uitsluitende bevoegdheid van de lidstaten valt; dat het voorstel de arbeidsverhoudingen aantast; of dat het vrij verrichten van diensten op de interne markt erdoor worden beperkt. Daarnaast werden ook procedurele punten genoemd, zoals het gebrek aan een gedetailleerde rechtvaardiging van het voorstel op het gebied van subsidiariteit, of de afwezigheid van een beoordeling van het financiële effect. Bovendien waren er klachten over onvoldoende raadplegingen van de Commissie voordat het voorstel werd aangenomen, en werd er gesteld dat de Commissie had moeten wachten totdat de termijn voor omzetting voor de handhavingsrichtlijn was vervallen vooraleer ze nieuwe wetgeving voorstelde inzake deze materie.

De Commissie rondde op 20 juli 2016 de herziening van het voorstel af met het besluit dat het in overeenstemming was met het subsidiariteitsbeginsel. De Commissie voerde aan dat de wetgever van de Unie, door de richtlijn van 1996 en de handhavingsrichtlijn van 2014 aan te nemen, reeds had beslist dat het doel om het vrij verrichten van diensten te vergemakkelijken, en tegelijkertijd een gelijk spelveld tussen nationale en grensoverschrijdende dienstverleners en adequate bescherming van ter beschikking gestelde werknemers te waarborgen, beter kon worden bereikt

op het niveau van de Unie. Daarnaast wees de Commissie erop dat het voorstel een regelgevingskader vastlegde voor de terbeschikkingstelling van werknemers op het niveau van de Unie, daarbij rekening houdend met het feit dat het ter beschikking stellen van werknemers inherent grensoverschrijdend is en dat het eenzijdige optreden van lidstaten op nationaal niveau zou kunnen leiden tot een versnippering van de interne markt op het gebied van de vrijheid om diensten te verrichten. Daarom heeft de Commissie het voorstel dan ook behouden.

De "gele kaart" voor de richtlijn terbeschikkingstelling werknemers werd in 2016 tijdens verscheidene interparlementaire vergaderingen besproken. Tijdens de vergadering van de COSAC-voorzitters in juli werd ze besproken in aanwezigheid van Marianne Thyssen, lid van de Commissie en verantwoordelijk voor het voorstel, die actief deelnam aan het debat. Ze vormde ook het onderwerp van een interparlementaire commissievergadering die op 12 oktober 2016 werd georganiseerd door de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken (EMPL) van het Europees Parlement. Het voorstel wordt momenteel besproken in de Raad en in het Parlement.

2.3. Gezamenlijke parlementaire controle van Europol

Op 11 mei 2016 werd de nieuwe Europol-verordening ((EU) 2016/794) aangenomen (inwerkingtreding: 1 mei 2017).

Een belangrijke innovatie in deze verordening is het feit dat Europol zal worden onderworpen aan adequate democratische controle die zal worden uitgevoerd door het Europees Parlement, in samenwerking met de nationale parlementen en in overeenstemming met artikel 88 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VwEU), waarin het volgende staat: "Bij deze verordeningen wordt tevens bepaald op welke wijze de activiteiten van Europol door het Europees Parlement, tezamen met de nationale parlementen, worden gecontroleerd." Met de Europol-verordening wordt daarom een Gezamenlijke Parlementaire Controlegroep opgericht die "politiek toezicht houdt op de activiteiten die Europol ontplooit bij het uitvoeren van zijn taak, mede wat betreft het effect van die activiteiten op de grondrechten en fundamentele vrijheden van natuurlijke personen". In de verordening zelf zijn de doelstellingen, de taken en de middelen van de nieuwe controlegroep gedetailleerd vastgelegd, maar de organisatie en de procedureregels worden bepaald door het Europees parlement, tezamen met de nationale parlementen, in overeenstemming met artikel 9 van Protocol nr. 1.

In mei 2016 werd tijdens de Conferentie van voorzitters van de EU-parlementen in Luxemburg overeengekomen om een stapsgewijze aanpak te hanteren en een werkgroep, bestaande uit de trojka van de Conferentie van voorzitters (de parlementen van Luxemburg, Slowakije en Estland en het Europees Parlement), te vragen om controlemogelijkheden te overwegen en een ontwerpvoorstel voor te leggen voor de organisatie en de procedureregels van het nieuwe gezamenlijke controleorgaan².

In navolging van de conclusies van de Conferentie van voorzitters bestond de stapsgewijze aanpak uit een raadpleging (die in september en oktober 2016 in de vorm van een vragenlijst werd gehouden) van alle EU-parlementen/kamers en van het Europees Parlement, en uit een gedachtewisseling tijdens de interparlementaire commissievergadering van de Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken (LIBE) van het Europees Parlement, die in Brussel plaatsvond op 28 november 2016.

² De conclusies van de Conferentie van voorzitters van de EU-parlementen zijn terug te vinden op: <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/euspeakers/getspeakers.do?appLng=NL>

Als gevolg van dit raadplegingsproces diende de Trojka werkgroep eind 2016 een ontwerptekst in bij alle parlementen/kamers. In dit ontwerpvoorstel werden de aspecten lidmaatschap, samenstelling en voorzitterschap, evenals de frequentie en de plaats van de vergaderingen vastgelegd voor de toekomstige Gezamenlijke Parlementaire Controlegroep. Voorafgaand aan de definitieve beslissing, die tijdens de jaarlijkse Conferentie op 23 en 24 april 2017 in Bratislava wordt genomen door de voorzitters van de EU-parlementen en de voorzitter van het Europees Parlement, werd aan alle nationale parlementen/kamers de mogelijkheid gegeven tot indiening van amendementen.

2.4. Het EU-handelsbeleid en de rol van de parlementen

2016 was een significant jaar voor de interparlementaire betrekkingen op het gebied van het EU-handelsbeleid. Met het Verdrag van Lissabon werd het gemeenschappelijk handelsbeleid de exclusieve bevoegdheid van de Unie. De zogenoemde gemengde overeenkomsten vallen evenwel niet onder deze categorie, waardoor er opnieuw wordt gediscussieerd over de bevoegdheden. Dit is duidelijk geworden in de context van de politiek gevoelige onderhandelingen over TTIP (EU-VS) en CETA (EU-Canada).

De rol van de nationale parlementen in de handelsovereenkomsten kan tweeledig zijn. In het geval van gemengde overeenkomsten is hun ratificatie nodig, waardoor hun positie formeel zeer sterk is. Naast de kwestie van de formele bevoegdheid houden veel, zo niet alle, nationale parlementen evenwel toezicht op hun regeringen wanneer de Raad het onderhandelingsmandaat toekent aan de Commissie, evenals, in sommige gevallen, tijdens de onderhandelingen en wanneer de overeenkomst wordt ondertekend. In dergelijke gevallen is de rol van de nationale parlementen afhankelijk van de nationale grondwettelijke bepalingen.

In juli 2016 stelde de Commissie de ondertekening van CETA voor als een gemengde overeenkomst waarvoor ratificatie door alle lidstaten was vereist volgens hun nationale grondwettelijke bepalingen. In oktober 2016 ondervond de Belgische regering ernstige moeilijkheden bij het veiligstellen van een mandaat voor de ondertekening van de CETA-overeenkomst.

In december 2016 liet de advocaat-generaal van het Europees Hof van Justitie haar licht schijnen over de vrijhandelsovereenkomst met Singapore (EUSFTA) en besloot ze dat die ook als een gemengde overeenkomst zou moeten worden beschouwd. De voltallige zitting van het Hof moet hierover nog een beslissing nemen.

Tijdens de plenaire vergadering van de Conferentie van commissies voor Europese aangelegenheden (COSAC), die van 13 tot 15 november 2016 plaatsvond in Bratislava, werd uitgebreid en levendig van gedachten gewisseld over TTIP. Hiermee werd aangetoond dat de nationale parlementen geen omstanders willen zijn bij de grote vraagstukken op het gebied van het EU-handelsbeleid, politiek noch juridisch.

De Commissie internationale handel (INTA) van het Europees Parlement voorzag in de behoefte om de interparlementaire dialoog te versterken door op 29 november 2016 een werklunch te houden. Er lijkt een strategisch belang te zijn de nationale parlementen bij de volledige onderhandelingsprocedure te betrekken.

2.5. Het EU-kader voor het versterken van de rechtsstaat in de EU: interparlementaire debatten

Het Europees Parlement benadrukt voortdurend dat de plichten van de lidstaten met betrekking tot de rechtsstaat en de democratie fundamentele punten zijn, niet alleen voor kandidaat-lidstaten

die ernaar streven om de criteria van Kopenhagen te halen, maar ook als verplichte elementen na toetreding.

Sinds met het Verdrag van Amsterdam een mechanisme is ingevoerd om een lidstaat te kunnen schorsen, controleert het Europees Parlement verscheidene lidstaten om na te gaan of ze de in artikel 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU) vastgelegde waarden eerbiedigen. In andere internationale organisaties, zoals in de Raad van Europa en de Verenigde Naties, bestaan soortgelijke maar sterkere mechanismen. Een schending kan daar leiden tot uitsluiting van de overeenkomstsluitende partij die de overtreding heeft begaan. Het mechanisme dat door de EU-Verdragen is ingevoerd, heeft geleid tot zorgen en klachten van lidstaten die van mening waren dat ze ten onrechte door het Europees Parlement werden aangeduid, en die aangaven dat zij nooit werden gehoord op het moment dat de waarschuwing werd gegeven. Tegelijkertijd hebben het maatschappelijk middenveld en de ngo's de EU voortdurend verweten geen maatregelen te nemen omwille van het intergouvernementele karakter van het mechanisme.

Het karakter van het mechanisme is in feite politiek en niet juridisch. Het Hof van Justitie van de Europese Unie kan alleen controle uitoefenen op de procedurele aspecten van het mechanisme.

In maart 2014 presenteerde de Commissie de mededeling "Een nieuw EU-kader voor het versterken van de rechtsstaat" met het oog op het waarborgen van een doeltreffende en coherente bescherming van de rechtsstaat in alle lidstaten. Met het kader wilde men situaties die een systematische bedreiging voor de rechtsstaat vormen, aanpakken en oplossen.

Het Nederlandse voorzitterschap van de Raad besteedde, in het kader van de parlementaire dimensie van zijn activiteiten, een hoofdstuk in het halfjaarlijkse COSAC-verslag aan de rechtsstaat en de rol van de parlementen om, indien mogelijk, de gemeenschappelijke definities van democratie en grondrechten vast te leggen, en beste praktijken voor te stellen die tussen de nationale parlementen en het Europees Parlement kunnen worden uitgewisseld. Het onderwerp werd op de COSAC-agenda gezet en was een van de belangrijkste thema's tijdens de plenaire vergadering van juni 2016 in Den Haag. Hoewel er geen conclusies werden getrokken, bleek duidelijk uit het debat dat men ervan overtuigd was dat "fundamentele waarden" staat voor een aantal gedeelde en gemeenschappelijke kernbeginselen, en dat het de taak is van alle belanghebbenden om ze te waarborgen en te beschermen. Het Europees Parlement werd in het debat vertegenwoordigd door Sophie in 't Veld (ALDE), zijn rapporteur.

In oktober 2016 nam het Europees Parlement een resolutie aan met aanbevelingen aan de Commissie over de totstandbrenging van een EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en de grondrechten (zie het initiatiefverslag van wetgevende aard van In 't Veld in het kader van artikel 225 VwEU)³. Het verslag ging vergezeld van een beoordeling van de Europese meerwaarde, met als voornaamste conclusie dat er een verschil was tussen de afkondiging van de rechten en de waarden in artikel 2 VEU en de effectieve naleving door de EU-instellingen en de lidstaten, hetgeen aanzienlijke economische, sociale en politieke consequenties met zich meebracht. De resolutie benadrukt "de sleutelrol die het Europees Parlement en de nationale parlementen moeten vervullen bij het meten van de vorderingen op het gebied van de gemeenschappelijke waarden van de Unie, zoals die zijn vastgelegd in artikel 2 VEU, en bij het toezien op de naleving ervan". Het voorstel van het Europees Parlement voor een EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en de grondrechten is erop gericht de bestaande relevante tools op te nemen in één instrument.

³ Aangenomen teksten, P8_TA(2016)0409.

Het Europees Parlement verzocht de Commissie om tegen september 2017 een voorstel te presenteren voor een EU-Pact voor democratie, de rechtsstaat en grondrechten in de vorm van een interinstitutioneel akkoord waarin bestaande mechanismen worden afgestemd en aangevuld.

Een van de voorstellen in het verslag is de aanbeveling om een pact te sluiten voor de instelling van een jaarlijkse "beleidscyclus grondrechten", als onderdeel van een meerjarige gestructureerde dialoog tussen alle belanghebbenden, met een jaarlijks interparlementair debat inzake de eerbiediging van de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten in de Europese Unie.

3. Institutionele parlementaire organen

Zoals is aangegeven, lijken de belangrijkste politieke thema's betrekking te hebben op alle interparlementaire instellingen en andere vormen van dialoog. In 2016 heeft het Europees Parlement ernaar gestreefd om samenhangende standpunten en berichten te presenteren op de betreffende fora. Voor deze taak is voortdurend toezicht en verdere consolidatie vereist.

3.1. Conferentie van commissies voor Europese Aangelegenheden (COSAC)

COSAC, de Conferentie van commissies voor Europese Aangelegenheden, is in november 1989 in Parijs opgericht. Het unieke karakter van deze conferentie ligt in het feit dat dit het enige interparlementaire forum is dat in de Verdragen is opgenomen (zie Protocol nr. 1 inzake de rol van de nationale parlementen in de Europese Unie). Het nationale parlement van de lidstaat die het roulerend voorzitterschap van de Raad bekleedt, speelt een leidende rol bij het bepalen van de richting en de werkzaamheden van de COSAC. Het wordt ondersteund door een trojka van voorzitters, waarvan het Europees Parlement permanent deel uitmaakt, en kan vertrouwen op de organisatorische steun van een klein secretariaat dat wordt georganiseerd door het Europees Parlement en geleid door een gedetacheerde ambtenaar van een nationaal parlement ("permanent lid"). Na enkele jaren van relatieve onaantrekkelijkheid is de COSAC nieuw leven ingeblazen door het debat over de toekomst van de EU en de rol van de nationale parlementen daarin.

De situatie van de EU heeft een concrete invloed gehad op de activiteiten van de COSAC en op alle andere interparlementaire fora. De COSAC kon niet worden gevrijwaard van de grieven van de publieke opinie, waarbij zowel verwachtingen als klachten met betrekking tot "Brussel" werden uitgesproken, hetzij omwille van haar onvermogen om op te treden, hetzij omwille van haar overdadige optreden.

Wat betreft de agenda's, gaven zowel het Nederlandse als het Slowaakse voorzitterschap hoge prioriteit aan de besprekingen over migratie en de vluchtelingencrisis, met name aan de verschillende maatregelen en instrumenten die de Commissie in de loop van 2015 en 2016 voorstelde. Deze voorstellen leidden natuurlijk tot verhitte discussies en, in veel gevallen, tot onverzoeerbare standpunten tussen de zuidelijke en de oostelijke lidstaten⁴.

In dit opzicht verdedigde de delegatie van het Europees Parlement de standpunten van het Parlement en de kernwaarden van de EU in een geest van openheid om tot een compromis te komen met het voorzitterschap en de verscheidene nationale delegaties. In meerdere gevallen droeg dit wezenlijk bij om een consensus te bereiken tussen aanvankelijk erg uiteenlopende standpunten bij de goedkeuring van de bijdragen.

⁴ In het kader van de bewustmaking over de omvang van de crisis stelde de Italiaanse delegatie voor om in de lente van 2017 een studiebezoek aan Italië te organiseren. Dit was een niet eerder vertoonde ontwikkeling voor de COSAC.

In het jaar van het Britse referendum over de uittreding uit de EU is het geen verrassing dat de werking van de EU, haar betrekkingen met de instellingen van de lidstaten en het vermogen om tegemoet te komen aan de verwachtingen van haar burgers, herhaaldelijk werden besproken op officiële of nevenevenementen tijdens de COSAC-vergaderingen. Ook hier kon de discussie hoog oplopen. Niettemin groeide, na het referendum en hoewel kritische nationalistische stemmen nog steeds van zich lieten horen, het bewustzijn dat de resterende 27 lidstaten gemeenschappelijke belangen te verdedigen hadden, hetgeen veel beter te doen is via de Europese Unie. Het spreekt voor zich dat de brexit en de toekomst van de EU regelmatig aan bod zullen komen tijdens de komende COSAC-vergaderingen. De meeste afgevaardigden onderstreepten de behoefte aan een nieuw model voor de betrekkingen met het Verenigd Koninkrijk, en er wordt verder nagedacht over de vraag of de nationale parlementen het onderhandelingsproces van de brexit op een gemeenschappelijke geïnstitutionaliseerde wijze moeten volgen.

De debatten over de brexit verduidelijken waarom besprekingen over de "groene kaart" of versterkte politieke dialoog en de "gele kaart" veel minder belangrijk waren tijdens de debatten van de delegaties in 2016. De COSAC ging verder met het bestuderen van haar rol en van de sterkere betrokkenheid van de nationale parlementen bij de besluitvorming van de EU door te debatteren over belangrijke problemen met een institutioneel karakter, met name over de controle buiten de ministerraden (d.w.z. controle van de trialogen), over de parlementaire samenwerking in het werkprogramma van de Commissie en over parlementaire diplomatie. Als gevolg van de brexit vermeldde slechts weinig delegaties de "rode kaart" na het referendum in juni.

Het Europees Parlement herhaalde de noodzaak om het in de Verdragen vastgelegde institutionele evenwicht te waarborgen en om samen met de nationale parlementen aan een transparanter en doeltreffender wetgevingsproces te werken.

Er stonden nog minstens twee andere onderwerpen op de agenda van de COSAC-vergaderingen in Den Haag en Bratislava die blijf gaven van de positieve bezorgdheid en de betrokkenheid van de nationale parlementen in verband met concrete acties van de EU-instellingen. Het Nederlandse voorzitterschap gaf hoge prioriteit aan een bespreking over de rol van de parlementen bij het beschermen van de rechtsstaat in de EU. De ontwikkelingen in verscheidene lidstaten en de terugkerende verwijzingen naar de inwerkingstelling van artikel 7 VEU⁵ rechtvaardigden het belang van deze keuze. Als gevolg van de door de delegatie van het Europees Parlement genomen initiatieven en na de aanwijzingen van Sophie in 't Veld, de rapporteur van het Parlement, verwees de tekst van de bijdrage systematisch naar het drieluik "mensenrechten, de rechtsstaat en democratisch bestuur", waarbij hun onlosmakelijke verband werd benadrukt, en naar de rechtsorde van de Europese Unie. Het verzet van het voorzitterschap tegen het openen van een mogelijk tot verdeeldheid leidend debat en de standpunten van enkele andere delegaties verhinderde de COSAC evenwel om te pleiten voor initiatieven ter creatie van "uitvoeringsmechanismen". De definitieve tekst had het slechts over een dialoog om de gemeenschappelijke waarden van de Unie te bevorderen.

Tijdens de plenaire vergadering van de COSAC in Bratislava koos het Slowaakse voorzitterschap ervoor om een thematisch debat te voeren over het TTIP. De diepgaande en lange bespreking bewees nog maar eens dat de nationale parlementen de onderhandelingen zeer nauwlettend volgen. Ze hadden hoge verwachtingen op het gebied van betrokkenheid bij het EU-handelsbeleid. De delegatie van het Europees Parlement nam serieus deel aan een open en diepgaand debat met hen, rekening houdend met de noodzaak om de bepalingen van de Verdragen te verdedigen.

Het is duidelijk dat het voorzitterschap er telkens naar streefde om een agenda op te stellen die aansloot bij de belangrijkste ontwikkelingen in Europese en internationale aangelegenheden, met

⁵ Zie hoofdstuk 2.5 over de rechtsstaat.

de nodige flexibiliteit om hem indien nodig aan te passen. De voornaamste thema's op de agenda van de plenaire vergaderingen werden ook besproken in de halfjaarlijkse verslagen. Een andere positieve ontwikkeling was het stijgende aantal verwijzingen naar debatten over aanverwante thema's die tijdens andere gespecialiseerde interparlementaire conferenties werden gehouden, met name de conferenties over het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid en het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GBVB/GVDB). Dit is een positieve trend in de richting van een meer gestructureerde en samenhangende interparlementaire samenwerking.

Zoals in voorgaande jaren werden verscheidene leden van de delegatie van het Europees Parlement uitgenodigd om de COSAC bij te wonen als hoofdsprekers of "first responders". Zij stelden het standpunt van het Europees Parlement over thema's voor, gaande van migratie en de rechtsstaat in de EU tot TTIP.

Er werden ook enkele innovatieve initiatieven genomen, zoals elektronisch stemmen, informele peilingen en interactieve sessies waarbij de interactie tussen een medepanellid en de afgevaardigden via een moderator verloopt. Om de communicatie over het werk van de COSAC te verbeteren, werden een aantal innovaties ingevoerd, zoals video's, een speciale COSAC-applicatie en socialmedia-accounts.

Tot slot bood de COSAC de nationale parlementen in 2016 de mogelijkheid om hun gezamenlijk overleg over uiterst belangrijke substantiële en institutionele aangelegenheden voort te zetten en te gaan samenwerken aan het werkprogramma van de Commissie⁶. Gehoopt wordt dat toekomstige gedachteswisselingen over de noodzakelijke parlementaire betrokkenheid bij dergelijke aangelegenheden, waarbij ook kan worden geprofiteerd van de erg positief onthaalde grotere betrokkenheid van de Commissie-Juncker bij de nationale parlementen, zal leiden tot dichter bij elkaar liggende standpunten over belangrijke kwesties en positieve veranderingen in het landschap van de interparlementaire samenwerking.

Rekening houdend met de huidige politieke context, en met het oog op institutionele hervormingen in de toekomst, zijn het belang en de aantrekkelijkheid van de COSAC, als enige op de Verdragen gebaseerde forum, opnieuw bevestigd.

De deelname van het Europees Parlement aan dit forum moet derhalve worden voortgezet om het belang van de inzet in termen van essentiële expertise en politieke vertegenwoordiging aan te tonen.

3.2. De jaarlijkse en informele Conferenties van de voorzitters van de parlementen van de Europese Unie (CVPEU)

De jaarlijkse Conferentie van de voorzitters van de parlementen van de Europese Unie is gebaseerd op de richtsnoeren van Stockholm die in 2010 werden aangenomen. Zij voorzien in één jaarlijkse vergadering die wordt georganiseerd door de lidstaat die het voorzitterschap bekleedt in het najaar van een bepaald jaar en die plaatsvindt tijdens het voorzitterschap in het voorjaar van het volgende jaar. De Conferentie neemt niet-bindende conclusies van het voorzitterschap aan. Het is ook haar taak om toe te zien op de coördinatie van interparlementaire EU-activiteiten. Er kunnen buitengewone vergaderingen van de Conferentie van de voorzitters van de parlementen van de Europese Unie worden bijeengeroepen, maar in 2016 werd dit vervangen door een informele top van de voorzitters.

⁶ De besprekingen over het werkprogramma van de Commissie leidden tot het initiatief van het Nederlandse voorzitterschap om de Commissie een gecombineerde lijst met prioriteiten van de nationale parlementen te presenteren.

De jaarlijkse Conferentie van de voorzitters van de parlementen van de Europese Unie vond van 22-24 mei 2016 plaats in Luxemburg en was hoofdzakelijk gewijd aan migratie en het versterken van de Europese Unie.

Het thema migratie werd aangekaart door Jean-Claude Juncker, voorzitter van de Europese Commissie. De drie belangrijkste thema's voor het debat waren: de noodzaak om gemeenschappelijke en efficiënte Europese oplossingen te vinden (dit werd door de meeste voorzitters benadrukt), de nood aan solidariteit (dit werd door de meesten benadrukt, met name door de voorzitters uit de getroffen landen, zoals Griekenland en Italië), en de vereiste om de nationale soevereiniteit te eerbiedigen en de wens van de natiestaten om oplossingen te vinden (dit werd benadrukt door de voorzitters uit de Visegrad-landen⁷). Vicevoorzitter van het Europees Parlement, Mairead McGuinness, verdedigde de standpunten van het Europees Parlement en onderstreepte de noodzaak om de oorzaken van migratie en de problemen inzake groei en werkgelegenheid in de EU aan te pakken.

Wat betreft het thema over het versterken van de Unie, presenteerde Laura Boldrini, voorzitter van de Italiaanse *Camera dei Deputati*, de Verklaring van Rome inzake "Greater European Integration: the way forward" (Verdergaande Europese integratie: de koers voor de toekomst), op initiatief van de voorzitters van de Italiaanse *Camera dei Deputati*, de Franse *Assemblée Nationale*, de Duitse *Bundestag* en de Luxemburgse *Chambre des Députés*. Tijdens het algemene debat kwamen sterk uiteenlopende meningen tot uiting en stelde de leider van de Poolse *Sejm* een soort tegenverklaring voor die "Europe of Solidary States" (Europa van solidaire staten) wordt genoemd.

Tijdens het debat over de rol van de nationale parlementen kwamen verscheidene aspecten en instrumenten voor nationale parlementaire controle aan bod. Norbert Lammert, voorzitter van de Duitse *Bundestag* en hoofdspreker, onderstreepte met name het feit dat alle nodige instrumenten voor interparlementaire samenwerking reeds voorhanden zijn en goed functioneren. De belangrijkste uitdaging bestaat er nu in om kwalitatieve resultaten te leveren inzake kwesties zoals TTIP en Europol. Een andere hoofdspreker, Urban Ahlin van het Zweedse parlement, benadrukte de praktische aspecten van interparlementaire samenwerking (IPEX, netwerk van vertegenwoordigers enz.). De meeste voorzitters deelden de interpretatie van TTIP als een gemengde overeenkomst, en de debatten over veiligheid en fundamentele vrijheden richtten zich op het vinden van het juiste evenwicht en de noodzaak om radicalisering en haatpropaganda te bestrijden.

Op initiatief van de voorzitter van het Slowaakse parlement, Andrej Danko, vond op 6 en 7 oktober 2016 in Bratislava een informele vergadering van voorzitters van de EU-parlementen plaats, de parlementaire top van Bratislava, waaraan ook de voorzitter van het Europees Parlement, Martin Schulz, deelnam. In de nasleep van de stemming voor de brexit was het de bedoeling om de huidige uitdagingen waarmee de Unie wordt geconfronteerd, de doelen van de EU en de rol van de nationale parlementen te bespreken. De sfeer tijdens de debatten was positief en toekomstgericht, zelfs als de meningen duidelijk verschilden.

De vergadering werd in twee luiken verdeeld: het eerste over de huidige uitdagingen van de EU en het tweede over de toekomstige doelen van de EU. Het doel van de vergadering was een open debat te houden, zonder conclusies of verklaringen.

De Slowaakse voorzitter en organisator van het evenement verwees naar de vele crises waarmee de EU werd geconfronteerd (economische crisis, migratie en brexit), en gaf aan dat het van cruciaal belang was om de veiligheid van de burgers te waarborgen. Martin Schulz zei dat de toekomst van de EU op tafel lag. De nationale parlementen fungeerden als de bewakers van de

⁷ Tsjechië, Hongarije, Polen en Slowakije.

nationale grondwetten, net zoals het Europees Parlement – een creatie van de door alle EU-lidstaten geratificeerde EU-Verdragen – de legitimiteit van het optreden van de EU bewaakte. Hij herinnerde eraan dat de EU slechts zo sterk was als de lidstaten toelieten en spoorde de nationale parlementen aan om het initiatief en de verantwoordelijkheid te nemen voor het EU-beleid in hun landen. De voorzitter benadrukte, in de context van de brexit, dat de Unie was gebaseerd op het feit dat de burgers en lidstaten gelijkwaardig zijn. Er zou bijgevolg nooit een Unie kunnen zijn die bestaat uit twee soorten burgers of twee soorten lidstaten.

Verscheidene voorzitters gaven aan dat de stemming voor de brexit een bewijs was dat de burgers hun vertrouwen in de EU-instellingen en in "het establishment" in het algemeen hebben verloren. De Slowaakse voorzitter onderstreepte de noodzaak om het vertrouwen en de interesse van de burgers in de EU en haar instellingen te verbeteren, en de wijze waarop de uitwisseling van beste praktijken tussen de nationale parlementen moest worden voortgezet.

Veel voorzitters waren het erover eens dat elk nieuw voorstel ten uitvoer zou moeten worden gelegd door optimaal gebruik te maken van het Verdrag van Lissabon, want er leek maar weinig animo te bestaan voor een hervorming van het Verdrag.

De Slowaakse voorzitter verwees naar het motto van de vergadering "Laten we elkaar beter leren kennen" en stelde voor dat de volgende voorzitterschappen zouden moeten doorgaan met de organisatie van dergelijke informele toppen, die constructief en positief zijn gebleken.

4. Interparlementaire dialoog

4.1. Europese Parlementaire Week en de interparlementaire conferentie over stabiliteit, economische coördinatie en bestuur in de Europese Unie (IPC SECG)

Artikel 13 van het zogenoemde begrotingspact voorziet in de totstandbrenging van een interparlementaire conferentie om het begrotingsbeleid en andere kwesties te bespreken die onder de overeenkomst vallen. De Conferentie van de voorzitters van de parlementen van de Europese Unie nam de procedureregels van de interparlementaire conferentie over stabiliteit, economische coördinatie en bestuur in de Europese Unie (IPC SECG) in 2015 aan. De conferentie bestaat uit alle nationale parlementen en het Europees Parlement. De leden kunnen de grootte en de samenstelling van hun delegaties vrij kiezen.

Op deze steeds belangrijker wordende beleidsterreinen is de interparlementaire conferentie over stabiliteit, economische coördinatie en bestuur in de Europese Unie een echt forum voor interparlementaire debatten geworden. De overeenkomst over de procedurele aspecten effende het pad voor meer diepgaande besprekingen over de kwesties.

Op 17 februari 2016 nodigden de Staten-Generaal van Nederland en het Europees Parlement de nationale parlementen uit voor de IPC SECG. Op 16 februari 2016 nodigde het Europees Parlement de nationale parlementen voorts uit voor de interparlementaire bijeenkomst over de cycli 2015/2016 van het Europees semester. Deze twee evenementen maakten deel uit van de editie van de Europese Parlementaire Week van 2016 en werden bijgewoond door ongeveer 45 leden van het Europees Parlement, 130 leden van de nationale parlementen en 120 begeleidende ambtenaren.

De belangrijkste thema's van de IPC SECG, die werd georganiseerd door het Slowaakse parlement en van 16 tot en met 18 oktober 2016 plaatsvond in Bratislava, waren de sociale dimensie van de economische en monetaire unie (EMU), de bestrijding van belastingontduiking, de rol van automatische stabilisatoren voor de architectuur van een budgettaire unie en het gemeenschappelijke investeringsprogramma. Tijdens het evenement kwamen 100 nationale

parlementen uit heel Europa, een delegatie van het Europees Parlement bestaande uit 11 leden van het Europees Parlement, en gezamenlijk voorgezeten door Anneli Jäätteenmäki, toen vicevoorzitter en verantwoordelijk voor de betrekkingen met de nationale parlementen, en door Roberto Gualtieri, voorzitter van de Commissie economische en monetaire zaken (ECON), en vertegenwoordigers van de Europese instellingen en de Slowaakse regering samen.

De debatten werden opgedeeld in vier thematische zittingen die werden voorafgegaan door vergaderingen van de fracties, en een formele openingszitting waaraan de vicevoorzitter van het Slowaakse parlement, Andrej Hrnčiar, en de voorzitter van de Commissie financiële en begrotingsaangelegenheden van het Slowaakse parlement, Ladislav Kamenický, deelnamen. Verscheidene leden van het Europees Parlement zetelden als sprekers in de verschillende panels: Maria João Rodrigues, rapporteur voor de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken (EMPL); Fabio De Masi, vicevoorzitter van de enquêtecommissie Witwaspraktijken, Belastingontwijking en Belastingontduiking (PANA); Pervenche Berès, rapporteur voor de Commissie economische en monetaire zaken (ECON); Jean Arthuis, voorzitter van de Begrotingscommissie (BUDG); en Roberto Gualtieri, voorzitter van de ECON-commissie.

4.2. Interparlementaire samenwerking op het gebied van buitenlands en veiligheidsbeleid

De interparlementaire conferentie voor het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid en het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (IPC GBVB/GVDB) is het interparlementaire forum voor het bespreken van het buitenlands, veiligheids- en defensiebeleid van de EU. De conferentie vindt twee keer per jaar plaats en wordt, in nauwe samenwerking met het Europees Parlement, georganiseerd door het parlement van de lidstaat die het roulerend voorzitterschap van de Raad bekleedt. De conferentie wordt regelmatig bijgewoond door ongeveer 100 parlementsleden vanuit de hele EU. De Commissie buitenlandse zaken (AFET) van het Europees Parlement nodigt daarnaast geregeld nationale parlementen uit voor haar vergaderingen in Brussel als aanvulling op de interparlementaire dialoog over dit cruciale beleidsgebied.

In 2016 vonden de achtste en de negende editie van de interparlementaire conferentie voor het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid en het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (IPC GBVB/GVDB) van 6 tot en met 8 april plaats in Den Haag en van 2 tot en met 4 september in Bratislava. De delegaties van het Europees Parlement die de vergaderingen bijwoonden, bestonden uit leden van de Commissie buitenlandse zaken (AFET) en de Subcommissie veiligheid en defensie (SEDE). Ze werden allebei voorgezeten door Elmar Brok, voorzitter van de AFET-commissie.

Tijdens de GBVB/GVDB-conferentie in Den Haag kwamen leden van het Europees Parlement, leden van de parlementen van de EU-lidstaten en parlementsleden uit kandidaat-lidstaten en uit IJsland, Kosovo en Noorwegen samen, evenals andere politieke vertegenwoordigers en deskundigen op het gebied van het buitenlands en veiligheidsbeleid. Andere sprekers waren de adjunct-secretaris-generaal van de NAVO, Alexander Vershbow, en de adjunct-secretaris-generaal voor politieke zaken (sinds juni 2016 de secretaris-generaal) van de Europese Dienst voor extern optreden, Helga Schmid. De debatten tijdens de vier plenaire vergaderingen en de drie workshops richtten zich op een strategische evaluatie van het buitenlands en veiligheidsbeleid, het versterken van de Europese defensie en snelle reactie, synergieën met de EU en met externe partners, de aan het buitenlands beleid gerelateerde aspecten van migratie, en controle op de wapenuitvoer.

In de conclusies van de conferentie benadrukten het Europees Parlement en de nationale parlementen dat samenwerking op het gebied van GBVB/GVDB, in een tijd waarin externe en

interne veiligheid nooit eerder zo nauw met elkaar waren verbonden, verder moet worden versterkt.

De voornaamste thema's die in september op de conferentie in Bratislava werden besproken, waren: de EU als wereldspeler, een allesomvattende benadering op het gebied van duurzame ontwikkeling en migratie, en de eerste stappen in de richting van een Europese defensie-unie. Ook het nabuurschapsbeleid voor de Westelijke Balkan en de oostelijke en zuidelijke buurlanden van de EU werd besproken tijdens de vergaderingen en de workshops. Deelnemers op hoog niveau waren de vicevoorzitter van de Commissie en hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid, Federica Mogherini, en de plaatsvervangend secretaris-generaal voor politieke zaken van de Verenigde Naties, Miroslav Jenca.

Met het oog op het bevorderen van de solidariteit in alle lidstaten en de gezamenlijke inspanning om een gemeenschappelijke agenda te ontwikkelen, tekenden de delegaties uit Cyprus, Frankrijk, Griekenland, Italië, Malta, Portugal en Spanje de zogenoemde verklaring van Bratislava van de EU-lidstaten aan de zuidelijke grens van de Europese Unie.

4.3. Interparlementaire commissievergaderingen en andere interparlementaire vergaderingen

Naast de twee gewone interparlementaire conferenties organiseren de commissies van het Europees Parlement jaarlijks ook bijna 15 interparlementaire commissievergaderingen waarvoor de betreffende commissies van de nationale parlementen worden uitgenodigd om deel te nemen aan gerichte debatten. Andere soorten interparlementaire vergaderingen worden eerder op ad-hocbasis georganiseerd en vaak door het parlement van het voorzitterschap.

Met in totaal 14 interparlementaire commissievergaderingen en twee interparlementaire conferenties, bevestigde 2016 dat er voortdurend vraag is naar thematische en kleinere interparlementaire debatten op deskundigenniveau. De meeste vergaderingen verliepen op dezelfde manier als de interparlementaire commissievergaderingen, gedachtewisselingen of workshops die in Brussel worden georganiseerd op initiatief van een of meerdere commissies van het Europees Parlement en met de steun van het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen. In 2016 ontmoetten 510 leden van de nationale parlementen en 493 leden van het Europees Parlement elkaar op vergaderingen die werden georganiseerd door 13 verschillende parlementaire commissies.

Een aantal vergaderingen staan regelmatig op de kalender voor interparlementaire activiteiten, namelijk de Europese Parlementaire Week (zie Hoofdstuk 4.1), een jaarlijkse gedachtewisseling over de cyclus van het Europees semester, de vergadering van de Commissie rechten van de vrouw en gendergelijkheid van het Europees Parlement ter gelegenheid van de Internationale Vrouwendag op 8 maart, en de halfjaarlijkse vergaderingen van de Commissies buitenlandse zaken tijdens de interparlementaire conferentie over GBVB/GVDB.

Een bijzonder hoogtepunt in 2016 was de interinstitutionele conferentie met de nationale parlementen over de toekomstige financiering van de EU, die plaatsvond op 7 en 8 september. Met het oog op het instellen van een forum voor proactieve dialoog met de nationale parlementen, kwamen tijdens deze conferentie leden van de nationale parlementen en van het Europees Parlement, vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten en de Europese instellingen, en leden van de zogenoemde Groep op Hoog Niveau voor Eigen Middelen (HLGOR/Monti-groep) samen. Dat maakte het mogelijk een diepgaande gedachtewisseling te voeren over de belangrijkste kwesties op het gebied van Europese overheidssteun, en met name over de toekomst

van de financiering van de EU-begroting. De resultaten van de besprekingen werden gebruikt om het definitieve verslag van de Groep op Hoog Nivea u op te maken, dat eind 2016 klaar moest zijn.

Een andere politiek erg belangrijke vergadering was de interparlementaire commissievergadering van de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken (EMPL) van het Europees Parlement op 12 oktober 2016 over de gerichte herziening van de regels over de terbeschikkingstelling van werknemers. Het voorstel van de Commissie (COM (2016)0128) betreffende de terbeschikkingstelling van werknemers had de zogenoemde "gele kaart" geactiveerd (zie Hoofdstuk 2.2) en er zo voor gezorgd dat de aandacht werd gericht op de komende onderhandelingen over dit voorstel in het kader van de gewone wetgevingsprocedure.

Bovendien stonden op de kalender voor interparlementaire activiteiten in 2016 twee workshops van de Commissie juridische zaken, twee gedachtewisselingen over het respectieve initiatief van de Speciale Commissie Belastingafspraken (TAXE 2) en de Enquêtecommissie emissiemetingen in de automobielsector (EMIS), en vijf interparlementaire commissievergaderingen van, respectievelijk, de Commissie cultuur en onderwijs (CULT), de Commissie begrotingscontrole (BUDG), de Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken (LIBE), de Commissie constitutionele zaken (AFCO) en (over CETA, als lunchbijeenkomst) de Commissie internationale handel (INTA). Deze vonden allemaal plaats tijdens gewone commissievergaderingen.

Bijlage II bevat een lijst van alle interparlementaire vergaderingen die in 2016 door de commissies van het Europees Parlement zijn georganiseerd, alsook uitvoerige statistische gegevens.

4.4. Bilaterale bezoeken van nationale parlementen aan het Europees Parlement

De bilaterale bezoeken zijn een evoluerend instrument en formaat voor interparlementaire dialoog. Het zijn bezoeken van individuele nationale parlementen aan het Europees Parlement, die vaak worden gecombineerd met meerdere bezoeken aan de andere EU-instellingen. Dit formaat biedt een zeer gericht, op maat gemaakt, flexibel, kostenefficiënt en tijdbesparend kader voor besprekingen over speciale aandachtspunten met betrekking tot één nationaal parlement in het bijzonder.

Het Europees Parlement krijgt jaarlijks tot honderd officiële bezoeken van nationale parlementen in de gebouwen in Brussel of in Straatsburg. Deze bezoeken bieden de mogelijkheid om een meer gerichte "bilaterale" dialoog te voeren over EU-kwesties die naar voren worden gebracht door het bezoekende nationale parlement of de parlementaire kamer.

De deelnemers aan en de thema's van deze bezoeken zijn erg uiteenlopend: van een bezoek van een voorzitter van een nationaal parlement tot werkbezoeken van commissies betreffende allerlei beleidsterreinen, of een studiebezoek van ambtenaren van nationale parlementen die verantwoordelijk zijn voor verschillende parlementaire werkgebieden.

In 2016 ontving het Europees Parlement 76 officiële bezoeken van nationale parlementen. Na het referendum van het Verenigd Koninkrijk over het EU-lidmaatschap op 23 juni 2016 gingen de meeste bilaterale bezoeken in het tweede semester van 2016 over de brexit en over de toekomst van de Europese Unie.

Naast bilaterale bezoeken kunnen ook videoconferenties tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen worden georganiseerd. Zo kunnen parlementsleden contact houden over een bepaalde kwestie of discussies over huidige problemen voeren zonder de vele voorbereidingen die daaraan voorafgaan.

Bijlage III bevat een gedetailleerde lijst van alle bezoeken, inclusief videoconferenties, van nationale parlementen aan het Europees Parlement die in 2016 met steun van het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen zijn georganiseerd.

5. Het "mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing" en "informele politieke dialoog" - Protocol nr. 1 en Protocol nr. 2 bij het Verdrag van Lissabon

Protocol nr. 2 bij het VwEU legt een evaluatiemechanisme vast, het zogenoemde "mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing", voor de nationale parlementen. Via dit mechanisme kunnen de nationale parlementen ontwerpen van wetgevingshandelingen van de Europese Unie evalueren, en indien ze een schending van het subsidiariteitsbeginsel opmerken, kunnen ze binnen acht weken na toezending een "met redenen omkleed advies" verzenden naar het orgaan van afgifte. Het Protocol voorziet in een procedure voor een evaluatie en een verplichte evaluatie (respectievelijk gekend als de "gele kaart" en de "oranje kaart"), mocht het aantal met redenen omklede adviezen specifieke drempels overschrijden. Daarnaast biedt Protocol nr. 1 bij het VwEU de nationale parlementen de mogelijkheid om opmerkingen te maken over andere documenten, zoals groenboeken, witboeken en mededelingen van de Commissie. Deze documenten bevatten veel opmerkingen die onder de zogenoemde "informele politieke dialoog" vallen.

Mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing

Zoals hierboven wordt vermeld, heeft het "mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing" uitsluitend betrekking op met redenen omklede adviezen.

De Commissie juridische zaken (JURI), binnen het Europees Parlement verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving van het subsidiariteitsbeginsel⁸, heeft besloten⁹ dat door een nationaal parlement ingediende opmerkingen moeten worden beschouwd:

1. als een "met redenen omkleed advies" als het is medegedeeld aan het Parlement voordat de deadline van acht weken, waarnaar wordt verwezen in artikel 6 van Protocol nr. 2 bij het Verdrag van Lissabon¹⁰, is verstreken, en als erin wordt aangegeven dat een ontwerp van wetgevingshandeling niet strookt met het subsidiariteitsbeginsel;
2. als een "bijdrage" als het niet voldoet aan die twee criteria (stukken met opmerkingen binnen de informele politieke dialoog worden ook "bijdragen" genoemd).

Sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon heeft de Commissie meer dan 600 ontwerpen van wetgevingshandelingen voor toetsing overeenkomstig Protocol nr. 2 toegestuurd aan de nationale parlementen. Hierop hebben de nationale parlementen ongeveer 2500 stukken met opmerkingen ingediend. Slechts 400 (16 %) daarvan waren met redenen omklede adviezen

⁸ Reglement van het EP; Bijlage V, lid XVI, alinea 1: "[De] Commissie juridische zaken [is] bevoegd voor: de interpretatie, toepassing en controle van het recht van de Unie, de conformiteit van handelingen van de Unie met het primaire recht, met name de keuze van rechtsgronden en de naleving van het subsidiariteits- en evenredigheidsbeginsel".

⁹ Zie het document van de Conferentie van commissievoorzitters van 15 december 2010: "Gemeenschappelijke benadering voor de behandeling op het niveau van de commissies van de met redenen omklede adviezen van de nationale parlementen en alle andere bijdragen van de nationale parlementen".

¹⁰ Protocol nr. 2 betreffende de toepassing van de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid, artikel 6: "Ieder nationaal parlement en iedere kamer van een van die parlementen kan binnen een termijn van acht weken vanaf de datum van toezending van een ontwerp van wetgevingshandeling aan de voorzitters van het Europees Parlement, de Raad en de Commissie, in de officiële talen van de Unie, een gemotiveerd advies toezenden waarin wordt uiteengezet waarom het betrokken ontwerp zijns inziens niet strookt met het subsidiariteitsbeginsel. Ieder nationaal parlement of iedere kamer van een nationaal parlement raadpleegt, in voorkomend geval, de regionale parlementen met wetgevingsbevoegdheid."

op grond van een vermeende inbreuk op het subsidiariteitsbeginsel, terwijl het merendeel (84 %) bijdragen over inhoudelijke aspecten van de voorstellen betrof.

Hieruit blijkt dat de nationale parlementen dit mechanisme niet hebben gebruikt om het wetgevingsproces op EU-niveau te blokkeren. Tot dusver hebben slechts enkele nationale parlementen grote aantallen met redenen omklede adviezen verstuurd. De vereiste drempel voor het activeren van de "gele kaart"-procedure is tot dusver nog maar drie keer bereikt: in 2012 voor het voorstel "Monti II" over het recht om te staken, dat later door de Commissie werd ingetrokken (hoewel niet op grond van subsidiariteit), in 2013 voor het Europees Openbaar Ministerie, waar de Commissie haar voorstel heeft behouden, en in 2016 (mei) tegen het voorstel voor een herziening van de richtlijn terbeschikkingstelling werknemers. In het laatstgenoemde geval besloot de Commissie om bij haar voorstel te blijven, aangezien het volgens de Commissie geen inbreuk is op het subsidiariteitsbeginsel.

De kwestie van de richtlijn terbeschikkingstelling werknemers, een van de belangrijkste politieke gebeurtenissen in 2016, wordt besproken in deel 2, hoofdstuk 2.2.

Terwijl in 2014 en 2015 het aantal nieuwe ontwerpen van wetgevingshandelingen aanzienlijk daalde (respectievelijk naar 42 en 38), en daarmee gelijklopend ook het aantal stukken met opmerkingen van nationale parlementen (respectievelijk naar 151 en 90), ging dat aantal in 2016 opnieuw omhoog: er waren 116 nieuwe ontwerpen van wetgevingshandelingen en het Europees Parlement ontving 410 stukken met opmerkingen (334 bijdragen en 76 met redenen omklede adviezen).

Uit bovenstaande blijkt duidelijk dat de nationale parlementen hun opmerkingen over de inhoud van wetgevingshandelingen te kennen willen geven en dat ze het besluitvormingsproces niet echt in de weg staan. Integendeel, ze bieden het Europees Parlement de mogelijkheid en de middelen om zijn gedachtegang en standpunten op verschillende gebieden te ontwikkelen.

Bijdragen en met redenen omklede adviezen worden (vaak vergezeld van een samenvatting van alle stukken met opmerkingen over hetzelfde onderwerp) ingediend bij de rapporteurs, die ze kunnen gebruiken als bron van feitelijke informatie, aangezien de inhoud soms heel technisch is, en als bron van politieke informatie, aangezien de nationale parlementen hierin hun standpunt over het onderwerp geven.

Dit aspect was voor het Europees Parlement reeds duidelijk toen het in zijn resolutie van 16 april 2014 over de betrekkingen tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen ("verslag-Casini")¹¹ aangaf ermee ingenomen te zijn "dat dit instrument zich in de praktijk ook leent als kanaal voor overleg en coöperatieve dialoog tussen de verschillende instituties binnen het meergelaagde bestel van de EU".

Bijlage IV bevat uitvoerige statistische gegevens over de met redenen omklede adviezen en bijdragen die in 2016 in het kader van het mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing zijn ingediend.

Informele politieke dialoog

In 2016 maakten de nationale parlementen verder actief gebruik van de "informele politieke dialoog" door 243 bijdragen in te dienen met betrekking tot wetgevingsdossiers die onder de exclusieve bevoegdheid van de Europese Unie vallen (en bijgevolg niet onderhevig zijn aan het mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing), en een grote verscheidenheid aan niet-wetgevingsdocumenten, waaronder bijvoorbeeld over de lopende debatten op Europees niveau of, zoals reeds vernoemd, raadplegingsdocumenten van de Commissie. Sinds 2009 heeft het

Europees Parlement al ongeveer 1700 bijdragen ontvangen van de nationale parlementen; deze zijn gepubliceerd in een databank op het intranet van het Europees Parlement.

Nog belangrijker, ten minste in het kader van de COSAC, is dat duidelijk is geworden dat de nationale parlementen de actieve betrokkenheid van de Commissie in debatten met hen waarderen.

6. Instrumenten voor uitwisseling van informatie en ontwikkeling van netwerken

6.1. Europees centrum voor parlementair onderzoek en documentatie (ECPOD)

Het Europees centrum voor parlementair onderzoek en documentatie (ECPOD) wordt gezamenlijk door het Europees Parlement en de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa beheerd en bestaat uit 66 parlementaire kamers (waaronder 41 in de Europese Unie) uit 54 landen en Europese instellingen. Bijna 120 correspondenten en waarnemende correspondenten vertegenwoordigen hun respectieve parlementen binnen het netwerk en werken mee aan de hoofdactiviteiten van het ECPOD, met name een intensieve uitwisseling van informatie en beste praktijken.

Het ECPOD heeft, eveneens in 2016, zijn status als onmisbaar instrument waarmee de parlementen betere diensten kunnen verlenen aan hun leden en overheidsinstanties, op indrukwekkende wijze bevestigd. De activiteiten van het ECPOD bestaan voornamelijk uit seminars over actuele kwesties en de beantwoording van verzoeken om vergelijkende gegevens over wetgevingskwesties en parlementaire aangelegenheden.

Leden van het ECPOD organiseren doorgaans vijf tot zes seminars per jaar. In 2016 werden vijf seminars georganiseerd door het organiserende parlement, de verantwoordelijke coördinator van het ECPOD en het secretariaat van het ECPOD. In totaal namen 315 deelnemers van de ECPOD-parlementen deel. ECPOD-seminars kunnen alleen worden bijgewoond door personeel van de ECPOD-parlementen en helpen om netwerken van bevoegde deskundigen en diensten te creëren. De Franse Nationale Vergadering organiseerde samen met het secretariaat van het ECPOD de jaarlijkse conferentie van de correspondenten in Parijs.

Het Europees Parlement levert nog steeds de grootste financiële bijdrage aan het ECPOD voor personeel, de gedeeltelijke vergoeding van de reiskosten van sommige aangesloten parlementen en het hosten van de website. Op zijn beurt maakt het Europees Parlement veelvuldig gebruik van het netwerk wanneer zijn diensten behoefte hebben aan informatie en adviezen inzake goede praktijken.

In 2016 dienden de ECPOD-parlementen 274 verzoeken om vergelijkende gegevens in, vergeleken met 287 in 2015. Dat is het derde hoogste resultaat sinds de oprichting van het netwerk in 2000. Het toont aan dat de betrokkenheid van de ECPOD-parlementen duidelijk vraaggestuurd is en weerspiegelt de behoefte van de parlementsleden in de lidstaten en de parlementaire administraties om lering te trekken uit de ervaringen en de oplossingen van andere landen. De gemiddelde respons op een verzoek is ongeveer 63 %, en meer dan 80 % van de antwoorden worden binnen de deadline of kort daarna gegeven. Deze cijfers, die door de jaren stabiel zijn gebleven, onderstrepen de betrouwbaarheid van het netwerk en helpen bij het beheer van de werklast en de verwachtingen van de klanten.

2016 bevestigt de waarnemingen van de afgelopen jaren dat ongeveer 42 % van de verzoeken betrekking heeft op kwesties in verband met de werking van de parlementen (administratie, organen, procedures en leden) en dat de resterende 58 % zich in het politieke en wetgevende veld situeert. De administratie van de parlementen enerzijds, en het sociale beleid (waaronder migratie en gezondheid) anderzijds, blijven bovenaan de lijst staan. Ook juridische en financiële

¹¹ Aangenomen teksten, P7_TA(2014)0430.

aangelegenheden en de openbare veiligheid scoren hoog. Over het algemeen is er een stabiel en breed gamma aan thema's die de politieke en de administratieve agenda van de parlementen en de parlementsleden weerspiegelen. Dit onderstreept het belang van het ECPOD-netwerk voor politiek en juridisch onderzoek, evenals voor administratieve projecten en de uitwisseling van beste praktijken.

Als facilitator biedt het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen ondersteuning aan de respectieve diensten van het Europees Parlement, enerzijds om de werking van het ECPOD-netwerk uit te leggen, maar anderzijds ook bij concrete verzoeken. Dit werk is cruciaal aangezien het helpt om realistische verwachtingen en doeltreffende resultaten te halen, in gedachten houdend dat het ECPOD een vrijwillig netwerk is waaraan correspondenten naast hun alledaagse prioriteiten bijdragen. Aangezien de werklast de afgelopen jaren ook voor het ECPOD een probleem is geworden, dient te worden benadrukt dat een verzoek uitsluitend mag worden ingediend als er geen alternatieve informatiebronnen voorhanden zijn. Het secretariaat van het ECPOD heeft de belangrijke taak om te controleren of de verzoeken van alle parlementen overeenstemmen met de richtsnoeren.

In 2016 verzond het Europees Parlement namens zijn diensten tien verzoeken naar het ECPOD-netwerk, iets minder dan de 13 verzoeken in 2015. Twee verzoeken werden verzonden om de jaarlijkse conferentie van de correspondenten voor te bereiden.

In datzelfde jaar coördineerde het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen 34 antwoorden van het Europees Parlement op verzoeken van andere parlementen, die veelal betrekking hadden op administratieve en procedurele aangelegenheden. Dat is aanzienlijk meer dan in 2015, waar er 21 antwoorden moesten worden voorbereid. Er moet worden benadrukt dat deze antwoorden ook essentieel zijn als blijk van goede wil, aangezien ze andere leden in het netwerk indirect motiveren om antwoorden te bezorgen aan het Europees Parlement.

Wat betreft de website van het ECPOD, werd in 2016 een grootschalige opknapbeurt opgezet. De afgelopen jaren heeft de site een aantal ontwikkelingen ondergaan in de vorm van nieuwe modules en procedures die de functies ervan verbeterden, maar zonder een algemene evaluatie van de volledige structuur en interface. Tegelijkertijd is de wereld in termen van tools, normen en gewoonten vooruitgegaan. Mobiele toestellen hebben de manier van communiceren via het web veranderd en de pc speelt niet langer een overheersende rol op dit gebied. Een moderne website en de functies ervan moeten naadloos, onmiddellijk en zonder verlies van bruikbaarheid kunnen functioneren op smartphones, tablets en desktopcomputers, een benadering die "responsive design" wordt genoemd. Om dit doel te bereiken, zijn een aantal vereisten opgesteld en is een gedetailleerd werkplan ingevoerd. De dagelijkse uitwisseling van informatie in de vorm van verzoeken en antwoorden, de ECPOD-evenementen met online registratie, de ambitieuze parlementaire informatiebladen en de krachtige zoekmachine vereisen een nieuw platform dat op elke plaats en op elk toestel kan worden geraadpleegd. Tijdens de jaarlijkse conferentie in 2017 zal de 40e verjaardag van het ECPOD worden gevierd en wordt de nieuwe website voorgesteld.

De samenwerking met DG ITEC verliep opnieuw uitstekend. Er zijn nieuwe veiligheidsmaatregelen ingevoerd om de website en de bijdragende partner parlementen te beschermen tegen externe bedreigingen.

"Spotlight"-informatiedienst inzake Europese parlementen

De "Spotlight"-informatiedienst inzake Europese parlementen geeft een samenvatting van informatie over bepaalde thema's die binnen het ECPOD-netwerk zijn aangekaart. De thema's worden gekozen volgens hun relevantie voor het Europees Parlement of omdat ze samenvallen met de onderwerpen op de politieke agenda. De "Spotlight"-informatiedienst biedt interessante

vergelijkende inzichten in de situatie in de nationale parlementen en helpt voor een beter wederzijds begrip te zorgen.

In 2016 bereidde het directoraat vijf nieuwe edities van de "Spotlight"-informatiedienst over zeer uiteenlopende thema's voor.

Bijlage V bevat een gedetailleerde lijst van vergaderingen van het ECPOD en verzoeken om vergelijkende gegevens van het Europees Parlement en een overzicht van de in 2016 verschenen edities van "Spotlight on Parliaments in Europe".

6.2. Interparlementaire uitwisseling van EU-informatie (IPEX)

Het doel van de interparlementaire uitwisseling van EU-informatie (IPEX) is de interparlementaire samenwerking te ondersteunen via een platform voor de elektronische uitwisseling van EU-gerelateerde informatie tussen de parlementen in de EU. IPEX werd opgestart als initiatief van de nationale parlementen van de EU en werd ontwikkeld met behulp van de technische bijstand van het Europees Parlement. Op dit moment gebruiken 41 kamers van 28 nationale parlementen en het Europees Parlement IPEX in hun dagelijkse activiteiten. IPEX wordt voortdurend verbeterd om tegemoet te komen aan de veranderende behoeften van de gebruikers.

In 2016 heeft IPEX zijn positie als essentieel instrument voor interparlementaire samenwerking geconsolideerd.

Voortbouwend op het werk van de voorgaande voorzitterschappen, rondde het Luxemburgse voorzitterschap de werkzaamheden voor het handboek voor de correspondenten en de IPEX-brochure met succes af. Daarin wordt een kort overzicht gegeven van waar IPEX voor staat en van de doelen, de structuur en de databank.

Tijdens de jaarlijkse vergaderingen in 2016 verzochten de voorzitters van de EU-parlementen het Luxemburgse voorzitterschap om de besprekingen over een digitale strategie voort te zetten. Hierop zal namelijk de beslissing van de raad van bestuur van IPEX met betrekking tot de toekomstige ontwikkeling van IPEX worden gebaseerd.

De digitale strategie, die werd ontworpen door een IPEX-werkgroep, stelt de strategische aanpak vast om de doelen met betrekking tot het doelpubliek van IPEX en de informatie en de diensten die door IPEX worden verleend, te bereiken. Ze identificeert ook de wijze waarop de nationale correspondenten actiever kunnen worden betrokken bij de uitwisseling van informatie en relevante acties voor de bevordering van IPEX.

Na de aanneming door de secretarissen-generaal van de EU-parlementen in 2017 zal de digitale strategie van IPEX worden aangevuld met een drie jaar durend werkprogramma dat voor continuïteit zal zorgen bij het beheer van projecten die over meerdere voorzitterschappen lopen. De voornaamste doelstellingen van het IPEX-werkprogramma zijn: IPEX bevorderen; het IPEX-netwerk versterken; en de IPEX-databank verbeteren.

In 2016 werd bijzondere aandacht besteed aan netwerken en aan de gebruikers van IPEX. In dit opzicht werden verdere voorlichtingsbijeenkomsten gehouden in het Europees Parlement, gericht op gebruikers uit de fracties en de onderzoeksdienst van het Europees Parlement (EPRS).

De interesse in het analyseren van de mogelijke interactie met andere platformen voor interparlementaire uitwisseling van informatie neemt toe. Op voorstel van het Europees Parlement werd een presentatie over de Unified Repository Base on Implementation Studies (URBIS) op de agenda van de vergadering in Brussel in 2016 van de raad van bestuur van IPEX gezet.

IPEX wordt als een van de meest succesvolle en concrete projecten gezien, dat werd gerealiseerd in samenwerking met de nationale parlementen van de Europese Unie en de steun van het Europees Parlement. Het mechanisme van de roulerende voorzitterschappen, de digitale strategie en het werkprogramma zullen het gevoel van ownership van IPEX bij alle EU-parlementen versterken.

IPEX publiceert momenteel meer dan 80000 pagina's (81475 om precies te zijn) van de nationale parlementen en de Europese instellingen, met controlegerelateerde informatie in 11500 documenten die door de EU-instellingen zijn geproduceerd en aan 9350 dossiers kunnen worden gekoppeld. In 2016 werden in totaal 1064 wetgevings- en niet-wetgevingsdocumenten opgeslagen in IPEX.

In 2016 werden 253264 unieke bezoeken aan de website geregistreerd. Er werden haast 7 miljoen pagina's bezocht¹².

6.3. Andere tools en netwerken

Vertegenwoordigers van de nationale parlementen in Brussel

Het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen verwelkomt en ontvangt de administratieve vertegenwoordigers die door de nationale EU-parlementen (of kamers) zijn toegewezen aan het Europees Parlement. Sinds 1991 (in 2016 werd de 25e verjaardag van de regeling gevierd) en met het oog op het versterken van de interparlementaire samenwerking in de EU, biedt het Europees Parlement deze vertegenwoordigers op verzoek aanvullende kantoor- en andere interne voorzieningen in de gebouwen in Brussel en Straatsburg.

In de loop der tijd hebben alle nationale EU-parlementen een nationale ambtenaar naar Brussel gestuurd om de betrekkingen met de EU te bevorderen. In totaal bezetten ongeveer 50 mensen van 41 kamers 37 kantoren. De vertegenwoordigers werken in hetzelfde gebouw van het Europees Parlement als het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen. Dit brengt heel wat synergieën tot stand en bevordert uitwisselingen.

De vertegenwoordigers zijn nationale ambtenaren met een administratieve en neutrale rol: hun opdracht met betrekking tot wederzijdse informatie (ze zorgen voor tweerichtingsverkeer tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen) is een belangrijke factor in EU-aangelegenheden, omdat het uiteindelijke doel van deze uitwisselingen erg concreet is, met name het vinden van gemeenschappelijke antwoorden op parlementair niveau op de vele uitdagingen waarmee de Europese Unie wordt geconfronteerd.

Een bijgewerkte lijst met vertegenwoordigers is terug te vinden op: www.europarl.europa.eu/relnatparl/en/about/contacts.

Programma's ter ondersteuning van het "parlement van het voorzitterschap"

De interparlementaire samenwerking en uitwisselingen worden in de voorbereidingsfase van de parlementaire dimensie van elk EU-voorzitterschap geïntensiveerd. Wanneer het parlement van een land dat voor het eerst het roulerende voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie bekleedt, een verzoek tot het Europees Parlement richt om ondersteuning bij de voorbereiding van zijn activiteiten in het kader van de parlementaire dimensie van het voorzitterschap, kan het Europees Parlement in overeenstemming met het beginsel van goed financieel beheer de kosten van het programma delen met het respectieve nationale parlement. Binnen dit programma streeft

het Europees Parlement ernaar om ondersteuning op maat te bieden op basis van de behoeften en de prioriteiten van het voorzitterschap.

Ingevolge wijzigingen aan de kalender van de voorzitterschappen van de Raad van de Europese Unie is er nu een ongekende reeks lidstaten die allemaal voor het eerst aan het roer van de EU staan: Slowakije, Malta, Estland en Bulgarije. De parlementen van deze landen hebben hun interesse in het programma ter ondersteuning van het EU-voorzitterschap bevestigd.

In 2015 en 2016 stemde het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen in met een ondersteuningsprogramma voor het Slowaakse parlement en organiseerde het verscheidene bezoeken voor leden van dat parlement evenals studiebezoeken voor daaraan verbonden deskundigen aan de commissies en de diensten van het Europees Parlement.

Voor de Estse en de Bulgaarse voorzitterschappen is een soortgelijk programma voorzien, en in december 2016 werd een bezoek aan Malta gebracht ter voorbereiding van het voorzitterschap van dat land. Bij die gelegenheid werd een seminar over subsidiariteit en samenwerking met het Europees Parlement gehouden.

De deelnemers aan het programma bevestigden dat grondige en vroege uitwisselingen bijzonder nuttig waren bij het opstellen van de kalender en het maken van een betere planning voor de parlementaire dimensie. Netwerken met alle relevante gesprekspartners (leden van het Europees Parlement, ambtenaren van het Europees Parlement, vertegenwoordigers van de parlementen, de IPEX-ambtenaar, het COSAC-secretariaat, projectteams voor interparlementaire conferenties) en uitwisselen van lessen die uit recente ervaringen werden getrokken, werden erg gewaardeerd. De overdracht van expertise en de voortdurende communicatie waarborgden eveneens de consistentie van het werk van verscheidene voorzitterschappen. Ook detachering naar gespecialiseerde diensten werd bijzonder nuttig geacht.

Connect – de databank van het Europees Parlement met documenten van de nationale parlementen

Het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen beheert de Connect-databank op het intranet van het Europees Parlement. Deze databank bevat alle EU-gerelateerde documenten die de nationale parlementen sinds 2010 officieel naar het Europees Parlement hebben verzonden.

Momenteel staat de databank de leden van het Europees Parlement, hun medewerkers, de fracties, het personeel van de commissiesecretariaten en andere medewerkers van het Europees Parlement, alsook de vertegenwoordigers van de nationale parlementen in Brussel, ter beschikking op: www.connect.ep.parl.union.eu.

Het is de bedoeling dat de Connect-databank in 2017 ter beschikking zal worden gesteld op de openbaar toegankelijke website van het Parlement www.europarl.europa.eu/relnatparl.

De betrekkingen van het Europees Parlement met de nationale EU-parlementen versterken in een mondiale context

In 2016 werkte het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen aan een project¹³ om de samenwerking met de nationale EU-parlementen in de multilaterale vergaderingen en algemene fora op te volgen en te verbeteren.

De eerste praktische stappen in het beter afstemmen van de nationale parlementen op het werk van het Europees Parlement werden uitgevoerd in de context van de "Oekraïne-week" in februari

¹² Activiteitenverslag van IPEX voor 2016; <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/euspeakers/getspeakers.do?appLng=NL>

¹³ DG Presidium Project 4: "De betrekkingen met de nationale EU-parlementen versterken in een mondiale context".

en maart 2016. Dit grootse evenement werd georganiseerd door het Europees Parlement en richtte zich op het versterken van de capaciteitsopbouw van de Oekraïense *Rada*. De nationale parlementen werden uitgenodigd om deel te nemen met het oog op het in kaart brengen van hun activiteiten om toe te zien op de complementariteit.

Een ander relevant kenmerk van het project was de grote betrokkenheid van het Europees Parlement bij de tweejaarlijkse Europese conferentie van parlementsvoorzitters in Straatsburg op 15 en 16 september 2016 onder auspiciën van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa. Meer dan 50 voorzitters namen deel aan het evenement. Vicevoorzitter Lunacek vertegenwoordigde het Europees Parlement tijdens die conferentie, en werd daarbij ondersteund en geadviseerd door het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen. De regelmatige deelname van het Europees Parlement aan deze evenementen, die worden georganiseerd onder supervisie van de Raad van Europa en waarbij er voortdurend wordt verwezen naar en kritiek wordt gegeven op de Europese Unie en haar instellingen, zou een zinvolle ontwikkeling zijn.

Ook de Interparlementaire Unie (IPU) is relevant met betrekking tot dit project. Jaarlijks wordt de voorzitter van het Europees Parlement twee keer uitgenodigd op de vergaderingen van de IPU. In de marge van de IPU-vergaderingen komt ook de associatie van de secretarissen-generaal (ASG) bijeen. Met het oog op een geslaagde deelname, zal het directoraat Betrekkingen met de nationale parlementen toezicht blijven houden op de IPU.

BIJLAGEN

BIJLAGE I – COSAC-vergaderingen – Thema's en hoofdsprekers 2016

COSAC-evenement	Thema's	Hoofdspreker/panellid Europees Parlement
Vergadering van de voorzitters Den Haag, 7 - 8 februari 2016	- Organisatie van en samenwerking aan parlementaire controle op basis van een op Europol gerichte casestudy - Europese prioriteiten voor 2016 en daarna	
Plenaire vergadering van de LV COSAC Den Haag, 12 - 14 juni 2016	- Reflectie over het Nederlandse EU-voorzitterschap - Zitting I: parlementaire controle, uitwisseling van beste praktijken - Zitting II: de rol van de parlementen in het beschermen van de rechtsstaat in de EU - Zitting III: uitwisseling van beste praktijken en ervaringen op het gebied van parlementaire diplomatie - Zitting IV: Europese Rekenkamer - Zitting V: migratie - Bespreking van de stand van zaken van de tenuitvoerlegging van de overeenkomst tussen de EU en Turkije	Sophie in 't Veld, rapporteur van het initiatiefverslag van wetgevende aard over de totstandbrenging van een EU-mechanisme voor democratie, de rechtsstaat en de grondrechten Elmar Brok, voorzitter van de Commissie buitenlandse zaken (AFET)
Vergadering van de voorzitters Bratislava, 10 - 11 juli 2016	- Prioriteiten van het Slowaakse voorzitterschap - Sociale dimensie van de EU en cohesiebeleid – triple A voor sociale kwesties	
Plenaire vergadering van de LVI COSAC Bratislava 13 - 15 november 2016	- Stand van zaken van het Slowaakse voorzitterschap - De rol van de nationale parlementen in de EU vergroten - Het trans-Atlantisch partnerschap voor handel en investeringen (TTIP) 2016: het opleveringsjaar van de Energie-unie - De buitengrenzen van de EU beveiligen in het kader van illegale migratie	Danuta Maria Hübner, voorzitter van de Commissie constitutionele zaken (AFCO)

Voor meer gedetailleerde informatie betreffende de agenda van COSAC-vergaderingen, zoals die door de voorzitterschappen wordt gepubliceerd, zie de COSAC-website: www.cosac.eu

BIJLAGE II – Interparlementaire bijeenkomsten georganiseerd door commissies van het Europees Parlement in Brussel¹⁴ in 2016

EP-commissie	Evenement	Deelnemers			
		Nationale parlementen ¹⁵			EP
		Leden	Parlementen	Kamers	Leden
ECON/BUDG/EMPL	16 - 17 februari Europese Parlementaire Week: Interparlementaire conferentie over stabiliteit, economische coördinatie en bestuur in de Europese Unie (IPC SECG)	134	33	44	45
JURI	17 februari Workshop: Workshop over nieuwe regels voor overeenkomsten in de digitale omgeving	4	4	4	4
AFET	23 februari Interparlementaire commissievergadering: “Naar de NAVO-top in Warschau” en “Conflicten in de MENA-regio”	37	19	22	91
FEMM	3 maart Interparlementaire commissievergadering: “Vrouwelijke vluchtelingen en asielzoekers in de EU”	41	29	33	15
TAXE 2	18 april Gedachtewisseling met nationale EU-parlementen: “Bestrijding van belastingontwijking en andere Europese en internationale ontwikkelingen: nauwkeurig onderzoek en democratische controle door de nationale parlementen”	25	17	19	34
BUDG	7-8 september Interinstitutionele conferentie met nationale parlementen over de toekomstige financiering van de EU	58	20	25	34
ECON	28 september Gedachtewisseling met nationale EU-parlementen: “De cyclus 2016 van het Europees semester”	16	15	15	22
CULT	11 oktober Interparlementaire commissievergadering: “Culturele en creatieve sectoren in de EU”	29	17	19	11
EMPL	12 oktober Gedachtewisseling met nationale EU-parlementen: “Een gerichte herziening van de regels over de terbeschikkingstelling van werknemers”	32	18	22	68
JURI	17 oktober Workshop: “Robotica en kunstmatige intelligentie - ethische kwesties en regelgevingskader”	4	4	4	4

¹⁴ Tenzij anders vermeld, zijn alle vergaderingen interparlementaire commissievergaderingen.

¹⁵ EU-lidstaten, kandidaat-lidstaten, potentiële kandidaat-lidstaten, Zwitserland en Noorwegen.

AFET	8 november Interparlementaire commissievergadering: “Stand van zaken van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid”	25	14	15	86
CONT	8 november Interparlementaire commissievergadering: “Naar betere besteding in gedeeld beheer: een coöperatiever model voor parlementaire controle”	16	12	12	9
LIBE	28 november Interparlementaire commissievergadering: “Europol en de door dit agentschap uitgevoerde parlementaire controle in het kader van het EU-beleid op het gebied van interne veiligheid”	45	24	31	22
AFCO	29 november Interparlementaire commissievergadering: “Het enquêterecht van het Europees Parlement”, “De herziening van het kiesrecht in de EU”, “De toekomstige institutionele evolutie van de Europese Unie”	30	15	19	18
INTA	29 november Lunchbijeenkomst met nationale parlementen over CETA	10	7	9	14
EMIS	5 december Gedachtewisseling met nationale parlementen: Gedachtewisseling met vertegenwoordigers van de nationale parlementen van Duitsland, Frankrijk, België en het Verenigd Koninkrijk over het parlementair onderzoek naar emissiemetingen in de automobielsector	4	4	4	16
TOTAAL		510	n.v.t.	n.v.t.	493

BIJLAGE III - Bezoeken van de nationale parlementen¹⁶ aan het Europees Parlement (inclusief videoconferenties)

Datum	Land/kamer	Commissie/overig
11 januari 2016	FR – Assemblée nationale	Leden en ambtenaren; vertegenwoordigers van de <i>Confédération européenne des syndicats</i> en het Centrum voor Europese Beleidsstudies
13 januari 2016	UK – House of Lords	Commissie Europese Aangelegenheden
25 januari 2016	UK – House of Commons	Commissie Internationale Ontwikkeling
26 januari 2016	UK – House of Lords	Subcommissie Financiële Aangelegenheden van de EU
28 januari 2016	NO – Noors parlement	Permanente commissie Werkgelegenheid en Sociale Zaken
26 januari 2016	Noordse Raad	Delegatie van de Baltische Assemblée en de Noordse Raad
16 februari 2016	SE – Riksdag	Dienst Onderzoek en Bibliotheek
16 februari 2016	ES – Cortes Generales	Ambtenaren van het Spaanse parlement en van de regionale parlementen
17-18 februari 2016	NO – Noors parlement	Werkbezoek van leden en ambtenaren
18-19 februari 2016	UK – House of Commons	Studiebezoek
24 februari 2016	DK – Folketinget	Commissie Europese Aangelegenheden
29 februari - 1 maart 2016	UK – House of Lords	Ambtenaren van de subcommissie Milieu en Energie
1-2 maart 2016	UK – House of Commons	Commissie Toetsing Europese wetgeving
14 maart 2016	UK – House of Commons	Commissie Noord-Ierse Aangelegenheden
15 maart 2016	UK – House of Commons	Commissie Welshe Aangelegenheden
15-16 maart 2016	RO – Senat	Commissie Vervoer en Energie
16 maart 2016	IT – Camera dei Deputati	Gemengde commissie voor de Bestrijding van de Maffia
16 maart 2016	NO – Noors parlement	Permanente commissie Buitenlandse Zaken en Defensie
16 maart 2016	Vergadering met de uitgenodigde nationale EU-parlementen op het gebied van veiligheid	
21-22 maart 2016	BG – Narodno sabranie	Delegatie van de Parlementaire Vergadering voor het Zuidoost-Europese Samenwerkingsproces (SEECF PA), voorgezeten door Tsetska Tsacheva, voorzitter van de Bulgaarse Nationale Vergadering
4-5 april 2016	DK – Folketinget	Ambtenaren
5 april 2016	DE – Bundestag	Commissie Europese Aangelegenheden
5 april 2016	FR – Assemblée nationale	Leden
6 april 2016	FI – Eduskunta	Auditcomité
7 april 2016	FR – Sénat	Bureau van de Franse Senaat
18-19 april 2016	FI – Eduskunta	Uitgebreide Commissie
18 april 2016	AT – Nationalrat	Ambtenaren
20-22 april 2016	SK – Národná rada	Ambtenaren voor de voorbereidingen van de parlementaire dimensie van het Slowaakse voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie
26-27 april 2016	UK – House of Lords	Subcommissie Binnenlandse Zaken van de EU
28-29 april 2016	DK – Folketinget	Ambtenaren

¹⁶ De nationale EU-parlementen; Noors Parlement; Noordse Raad.

3 mei 2016	IT – Senato della Repubblica	Gezamenlijke vergadering van de commissies Europese Aangelegenheden en Transport (videoconferentie)
3 mei 2016	FR – Assemblée nationale	Leden
23 mei 2016	NL – Tweede Kamer	Commissie Infrastructuur & Milieu
26-27 mei 2016	UK – House of Commons	Studiebezoek
26 mei 2016	FR – Assemblée nationale	Leden en ambtenaren
3 juni 2016	NO – Noors parlement	Stagiairs van het Ministerie van Buitenlandse Zaken
6-7 juni 2016	FR – Sénat et Assemblée nationale	Gemengde commissie Europese Aangelegenheden
13-15 juni 2016	SK – Národná rada	Ambtenaren voor de voorbereidingen van de parlementaire dimensie van het Slowaakse voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie
14 juni 2016	IT – Camera dei Deputati	Commissie Economische Activiteiten, Handel en Toerisme (videoconferentie)
15 juni 2016	NO – Noors parlement	Verbond van Noorse Ondernemingen
16 juni 2016	EE – Riigikogu	Ambtenaren
22 juni 2016	FR – Assemblée nationale	Leden
24 juni 2016	NL – Tweede Kamer	Ambtenaren
29 juni 2016	DE – Bundestag	Johannes Singhammer, vicevoorzitter
29 juni 2016	DE – Bundestag	Commissie Toerisme
13-14 juli 2016	UK – House of Commons	Commissie Milieu, Voedsel en Plattelandszaken
14 juli 2016	IT – Camera dei Deputati	Commissie Financiën (videoconferentie)
6 september 2016	DE – Bundestag	Parlementaire adviesraad Duurzame Ontwikkeling
6-7 september 2016	FR – Assemblée nationale	Leden
7 september 2016	NO – Noors parlement	Ambtenaren van de missie van Noorwegen bij de EU
9 september 2016	NL – Tweede Kamer	Delegatie van het Erasmus Centrum voor Zorgbestuur
16 september 2016	UK – House of Lords	EU-subcommissie
26 september 2016	FR – Sénat	Leden
27 september 2016	IT – Camera dei Deputati	Commissie Afval
27-28 september 2016	FI – Eduskunta	Ambtenaren van de Onderzoeksdienst van het Parlement
28 september 2016	FR – Assemblée nationale	Leden
12 oktober 2016	DK – Folketinget	Voorzitter van de commissie Europese Aangelegenheden
17-18 oktober 2016	AT – Nationalrat	Ambtenaren
19-21 oktober 2016	PL – Sejm	Ambtenaren van de Kanselarij
24 oktober 2016	NO – Noors parlement	Delegatie bij de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa
27 oktober 2016	NO – Noors parlement	Ambtenaren van het Ministerie van Financiën
8 november 2016	FI – Eduskunta	Uitgebreide Commissie
9 november 2016	PL – Sejm	Commissie Europese Aangelegenheden
9-10 november 2016	UK – House of Lords	Ambtenaren
10 november 2016	FR – Assemblée nationale	Leden en ambtenaren
15 november 2016	IT – Camera dei Deputati	Commissie Cultuur
21-22 november 2016	FR – Sénat	Jean Bizet, Jean-Pierre Raffarin en senatoren (fractie " <i>Brexit et refondation de l'Union Européenne</i> ")
25 november 2016	NO – Noors parlement	Stagiairs van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en werknemers van het Ministerie van Justitie
28 november 2016	NL – Tweede Kamer	Commissie Europese Aangelegenheden
29 november 2016	AT – Nationalrat	Bezoek van Karlheinz Kopf, vicevoorzitter
29 november 2016	IE – Houses of the Oireachtas	Gemengde commissie Europese Aangelegenheden
30 november 2016	DK – Folketinget	Commissie Europese Aangelegenheden

30 november 2016	UK – House of Lords en House of Commons	Tripartiete vergadering van Britse leden van het Europees Parlement, leden van het Lagerhuis en leden van het Hogerhuis
30 november 2016	HR – Hrvatski sabor	Domagoj Ivan Milošević, voorzitter van de commissie Europese Aangelegenheden
14 december 2016	NO – Noors parlement	EEA/EFTA-delegatie
14 december 2016	FR – Assemblée nationale	Interparlementaire werkvergadering: landbouw, biodiversiteit en internationale handel

**BIJLAGE IV – Gegevens betreffende het mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing
Met redenen omklede adviezen en bijdragen die in 2016 zijn ingediend bij het Europees Parlement¹⁷**

Door het Parlement in 2016 ontvangen opmerkingen			
		Met redenen omklede adviezen	Bijdragen
Lidstaat	Parlement/kamer	2016	2016
Oostenrijk	Nationalrat	0	0
Oostenrijk	Bundesrat	5	5
België	Kamer van Volksvertegenwoordigers	0	0
België	Senaat	0	0
Bulgarije	Narodno Sabranie	4	0
Kroatië	Hrvatski Sabor	1	0
Cyprus	Vouli ton Antiprosópon	0	4
Tsjechië	Poslanecká sněmovna	4	10
Tsjechië	Senát	3	35
Denemarken	Folketinget	3	2
Estland	Riigikogu	1	0
Finland	Eduskunta	0	0
Frankrijk	Assemblée Nationale	0	3
Frankrijk	Sénat	8	3
Duitsland	Bundestag	0	3
Duitsland	Bundesrat	0	25
Griekenland	Vouli ton Ellinon	0	0
Hongarije	Országgyűlés	2	0
Ierland	Houses of Oireachtas	3	3
Italië	Camera dei deputati	0	16
Italië	Senato	3	65
Litouwen	Seimas	1	0
Luxemburg	Chambre des Députés	2	5
Letland	Saeima	1	0
Malta	Kamra tar-Rappreżentanti	5	1
Nederland	Tweede Kamer	3	2
Nederland	Eerste Kamer	3	4
Polen	Sejm	2	0
Polen	Senat	3	10
Portugal	Assembleia da República	1	63
Roemenië	Camera Deputaţilor	2	21
Roemenië	Senatul	1	39
Spanje	Cortes	0	15
Zweden	Riksdagen	12	0
Slovenië	Državni Zbor	0	0
Slovenië	Državni Svet	0	0
Slowakije	Národná rada	2	0
Verenigd Koninkrijk	House of Commons	1	0
Verenigd Koninkrijk	House of Lords	0	0
TOTAAL		76	334

¹⁷ In deze tabel zijn alleen de parlementaire documenten vermeld die zijn ingezonden naar aanleiding van ontwerpen van wetgevingshandelingen die onder Protocol nr. 2 van het Verdrag van Lissabon vallen. Ingezonden documenten die betrekking hebben op niet-wetgevingsdocumenten, zoals raadplegingsdocumenten, groenboeken of witboeken (in het kader van de zogenoemde "informele politieke dialoog") zijn niet in deze tabel vermeld.

BIJLAGE V – Europees centrum voor parlementair onderzoek en documentatie (ECPOD)

A. Thema's waarover politieke organen en administratieve diensten van het Europees Parlement in 2016 het ECPOD-netwerk om vergelijkende gegevens heeft verzocht

- Toekennen van bevoegdheden aan parlementaire commissies
- Bijdragen van nationale parlementen aan de prelegislatieve fase van EU-wetgeving
- Parlementaire activiteiten van leden op officiële parlementaire websites
- Goedkeuring van wijzigingen aan de verkiezingsprocedures voor verkiezingen voor het Europees Parlement - grondwettelijke vereisten
- Training en inleidende cursussen voor nieuwe leden, inclusief handboeken met informatie
- Ondersteuning van de nationale parlementen voor het woon-werkverkeer van hun werknemers
- Toegankelijkheid van de parlementsgebouwen voor personen met een handicap
- Hybride of elektrische wagens voor de vervoersdiensten van het Parlement
- Regels voor het organiseren van evenementen in de parlementen
- Reacties op enquêtecommissies van het Europees Parlement in de lidstaten

B. Seminars en statutaire vergaderingen van het ECPOD in 2016

Seminars		
Seminar "Parlementen en het nieuwe economische en budgettaire bestuur" (aandachtsgebied economische en budgettaire aangelegenheden)	Baku	19-20 mei
Seminar "Een digitale facelift voor parlementen" (Parli@ments on the Net XIV) (aandachtsgebied ICT in parlementen)	Berlijn, Bundesrat	9-10 juni
Seminar "Kennis en documentatiediensten voor een parlement van vandaag en morgen" (aandachtsgebied bibliotheken, onderzoeksdiensten en archieven)	Oslo	8-9 september
Seminar "ICT in parlementen" (aandachtsgebied ICT in parlementen)	Den Haag, Eerste Kamer	10-11 november
Seminar "Doorlichting van de wetgeving voor en na" (aandachtsgebied parlementaire praktijken en procedures)	Dublin	24-25 november
Statutaire vergaderingen		
Vergadering van het Uitvoerend Comité	Krakau	17-18 maart
Europese conferentie van parlementsvoorzitters (met vergadering van de secretarissen-generaal over het ECPOD)	Straatsburg	15-16 september
Vergadering van het Uitvoerend Comité	Athene	22-23 september
Jaarlijkse conferentie van de correspondenten	Parijs	17-18 november

C. "Spotlight"-informatiedienst inzake Europese parlementen

- Sociale voordelen en rechten van burgers en niet-burgers (Spotlight nr. 9 - februari 2016)
- Civiel kernenergiebeleid na Fukushima (Spotlight nr. 10 - maart 2016)
- Mobiliteit van jongeren in de EU (Spotlight nr. 11 - juni 2016)
- Beschikbaarheid van in-vitrofertilisatie (IVF) in de nationale gezondheidsdiensten (Spotlight nr. 12 - september 2016)
- Kwaliteit van EU-wetgeving (Spotlight nr. 13 - december 2016)

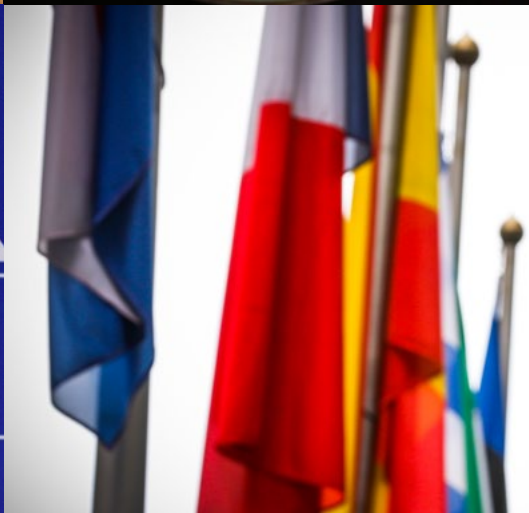
NATIONALE PARLEMENTEN VAN DE EU-LIDSTATEN

Maart 2017

 rechtstreeks verkozen
 niet rechtstreeks verkozen /
aangewezen / overige

Belgique/België/ Belgien BELGIË Kamer van volksvertegenwoordigers/ Chambre des représentants/ Abgeordnetenversammlung 150 Senaat/ Sénat/ Senat 60	България BULGARIJE Народно събрание (Narodno sabranie) 240	Česká republika TŠJECHIË Poslanecká sněmovna 200 Senát 81	Danmark DENEMARKEN Folketinget 179
Deutschland DUITSLAND Deutscher Bundestag 630 Bundesrat 69	Eesti ESTLAND Riigikogu 101	Éire/Ireland IERLAND Dáil Éireann 158 Seanad Éireann 60	Ελλάδα GRIEKENLAND Βουλή των Ελλήνων (Vouli ton Ellinon) 300
España SPANJE Congreso de los Diputados 350 Senado 208 58	France FRANKRIJK Assemblée nationale 577 Sénat 348	Hrvatska KROATIË Hrvatski sabor 151	Italia ITALIË Camera dei Deputati 630 Senato della Repubblica 315 5
Κύπρος CYPRUS Βουλή των Αντιπροσώπων (Vouli ton Antiprosopon) 56	Latvija LETLAND Saeima 100	Lietuva LITOUWEN Seimas 141	Luxembourg LUXEMBURG Chambre des Députés 60
Magyarország HONGARIJE Országgyűlés 199	Malta MALTA Il-Kamra Tad-Deputati 71	Nederland NEDERLAND Tweede Kamer 150 Eerste Kamer 75	Österreich OOSTENRIJK Nationalrat 183 Bundesrat 61
Polska POLEN Sejm 460 Senat 100	Portugal PORTUGAL Assembleia da República 230	România ROEMENIË Camera Deputatilor 329 Senat 136	Slovenija SLOVENIË Državni zbor 90 Državni svet 40
Slovensko SLOWAKIJE Národná Rada 150	Suomi/ Finland FINLAND Eduskunta 200	Sverige ZWEDEN Riksdagen 349	United Kingdom VERENIGD KONINKRIJK House of Commons 650 House of Lords 825

RELNATPARL@EP.EUROPA.EU

WWW.EUROPARL.EUROPA.EU/RELNATPARL